

Молода Україна

журнал українського демократичного молоді

РІК ВИДАННЯ 9-Й

СІЧЕНЬ-ЛЮТИЙ — 1959

№ 54-55/56

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ
ЧИТАЙТЕ:

- Е. Федоренко:
Вони вкрили себе незмируючою славою.
- Від Державного Центру УНР.
- Вітаємо дорогого Гостя.
- А. Малишко:
Рідна мати моя.
- М. Дальний:
ОДУМ мосі ӯзви.
- I. Качуровський:
Село.
- T. Яновська:
Він скарби творив.
- C. Ломачина:
Кар'єра доктора Цибулі.
- M. Левицький:
Білій ведмедик.
- B. Шелест:
Еволюційний розвиток авіації.
- B. Гришко:
Відкритий лист.
- O. Сацюк:
Невеличка проблема.
- B. Онукрієнко:
Слово до молоді.
- I. Стороженко:
За правдиву інформацію.
- Вісті з України.
- Одумівська хроніка.

MOLODA UKRAINA
A Ukrainian Monthly Magazine

Published by
the Central Committee of ODUM
191 Lippincott St., Toronto, Ont.,
Canada

PRESIDENT: E. Fedorenko

Редактує Колегія в складі:

Я. Білінський, В. Вакуловський,
П. Лимаренко, Ю. Мартинюк,
Б. Олександрів (головний редактор), Е. Федоренко.

Адміністратор В. Павлюк.

Передплата на пів року — \$1.75
Передплата на рік — 3 дол.
На два роки — 5 дол.
Ціна окремого числа — 30 центів

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Австралії:

Mr. S. Krywolap,
Box 1586 M,
G. P. O. Adelaide,
S. Australia.

В Англії:

Mr. A. Bondarenko,
78 Kensington Park Rd.,
London, W. II,
England.

В Аргентині:

"Porohy",
Casilla de Carreo 3184,
Buenos Aires,
Argentyna.

У Франції:

Mr S. Lewitcki,
Rue M. Demenitroux,
Bat.—4, Ese.—F/97
Centre Petit Pre,
Creteil, Seine,
France.

Post conto:
Paris c/c - 8.286—55

НА ОБКЛАДИНЦІ:

Софійська площа в Києві, на якій
проголошено державність і собор-
ність України.

Маніфестація на користь України

У добрий звичай американського конгресу ввійшло рік-у-рік відзначати проголошення української незалежності 22 січня 1918 р. молитвами за український народ і відповідними заявами сенаторів і конгресменів. В цьому році це відзначення вийшло вже поза межі формального жесту і набрало характеру політичної маніфестації. І так, на внесок сенатора П. Буша з Коннектікату і Дж. Джевіса з Нью-Йорку зроблено пропозицію уповноважити президента США кожного року проголошувати 22-ге січня Днем Української Незалежності. В цій ухвалі читаємо: "Спільна резолюція уповноважує президента США видавати проклямацію, визначаючи 22-ге січня кожного року Днем Української Незалежності... Уповноважити і просити президента видавати проклямацію... запрошуєши народ Сполучених Штатів Америки відзначати цей день відповідними церемоніями".

Крім внесення вище згаданої резолюції, п'ятдесят сім сенаторів і конгресменів США внесли до протоколів конгресу політичні заяві в українській справі. Серед цих заяв, що незабаром появляться друком у вигляді брошурки, знаходимо, наприклад, такі ствердження сенатора Дадда: "На кожне двадцять друге січня припадають роковини, що мають символічне значення для всієї людської історії... Згаданого дня український народ проголосив свою незалежність, розбивши цим кайдани довговікового чужого панування... Ми проголошуємо, що наш народ і наш уряд ніколи не погодяться вважати поневолення за перманентний факт історії, і ми нагадуємо світові, що справжнього миру ніколи не пощастило досягнути, як довго триватиме комуністичне поневолення народів за залізною завісовою." А сен. Гаррісон А. Вільямс говорить: "Після сорока і одного року безупинної боротьби проти Москви справу української свободи і незалежності починають визнавати в усюму світі... Україна повинна мати свою владу не в Москві, а Києві, в тій історичній столиці, де сорок один рік тому проголошено декларацію незалежності України".

Рівнобіжно з акцією відзначення 22-го січня в американському кон-

гресі, що у великій мірі треба прислати зростаючому доцінюванню української проблеми політиками США і наполегливій діяльності Українського Конгресового Комітету Америки, — двадцять губернаторів окремих штатів проглямували день 22-го січня "Українським Днем" і поручили вивісити на урядових будинках український прапор.

Політична маніфестація американських губернаторів і членів американського конгресу на користь української вільної справи є прямим наслідком упертої і різnobічної боротьби українського народу за свою волю і незалежне державне життя на батьківщині, а також вислідом послідовної інформаційної діяльності української еміграції. Було б передчасним утотожнювати цю політичну маніфестацію з реальною політикою США і її уряду щодо України. Але помилкою теж було б її не доцінювати. Сам факт, що сьогодні є вже в США 57 членів конгресу і 20 губернаторів, які розуміють значення української вільної справи і вважають за доцільне дати вияв своїх симпатій до неї, творить широку базу і добре вихідні позиції для конкретніших акцій на користь української вільної боротьби в майбутньому.

Повільне, але постійне популяризування української справи в США і з'єднування для неї нових прихильників також доводить, що світова громадська думка щораз більше стає на стороні українських прав і що Москва не зможе вже обманювати народи своєю пропагандою про "бліскуче розв'язання національного питання". Проти себе вона має тепер не тільки живого свідка — українську еміграцію, а і чужинецьких — в даному випадку американських — політиків і поважною мірою громадську думку США.

(орт) "Сучасна Україна".

Від Редакції.

З незалежних від нас причин це число "Молодої України" виходить з опізненням, за що просимо вибачення наших читачів.

1918

22 СІЧНЯ

1919

Стара імперія у муках гине,
і сплеться із неї мертвий попіл,
якого лютий вихор хуртовини
роздносить порохом по всій Європі.

Але з того занепаду й руїни
зринає начебто з космічних млавин,
вже видиво нової України,
потужнішої ніж за давніх-давен.

Державний корабель нап'яв вітрила.
Старі, припалі пилом заповіти
Романа Галицького і Данила
знов перелистує дніпрянський вітер.

У Києві гудуть потужно дзвони
в Михайлівськім і у Святій Софії.
Столиця в повені тих звуків тоне,
і дійсністю стає, що жило в мрії.

Там, над простором древнього майдана
слова урочисті універсала
дзвенять і розчакловують Богдана,
якого туга в камінь вчарувала.

Проголосили славу Україні
і многі, многі літа сили й росту.

У пропорів тихенькім шарудінні
виразно чути кожен серця постук.

Угору линуть звуки "Заповіту",
схилиться ввесь натовп на коліна.
Судилося буйним степом половіти
тобі в віках минулих, Україно.

Благословись тепер скоряти шторми
і мармур непіддатливий тесати,
в устоєні, несхитні форми
навчись державну бронзу відливати!

На Україні мов Великдень ясний.
Там сонце вже ніколи не загасне.
Летять пісні з дніпрянських берегів
в Херсон, Одесу, Львів.

Свята Софія землі вже збирає
і України дві в одну єднає.
По всіх містах, немов весняний шал,
гуде універсал.

(Юрій Клен, "Попіл імперії")

Євген ФЕДОРЕНКО

ВОНИ ВКРИЛИ СЕБЕ НЕВМИРУЩОЮ СЛАВОЮ

22-го січня 1918 року український народ Четвертим Універсалом Української Центральної Ради проголосив незалежність, самостійність Української Народної Республіки. У той день, сорок один рік тому, національно-визвольні прагнення українського народу перетворилися в дійсність, в українську державу. Жовто-блакитний пропор замаяв над просторами молодої держави — України.

Тиждень пізніше проти молодої держави виступив традиційний ворог — північний сусід, цього разу в формі большевизму, продовжуючи свою загарбницьку імперіалістичну політику. Червоні загони Муравйова сунули на столицю України. На заклик Центральної Ради боронити столицю, перша голоситься українська молодь. Ідею самостійності України вона жила й давно готувалася до чину.

Українська молодь завжди перебувала, на протязі цілої історії, в перших лавах визвольної боротьби свого народу за свободу і за вільне життя у своїй державі. В кінці 1917 року київська середньошкільна молодь відбула свої збори, на яких було ухвалено, що кожний юнак має бути готовий до дії для справи творення української самостійної держави. З цією метою створено Союз Середньошкільної Молоді, який видає свій орган під назвою "Каменяр".

Українське студентство відбуло в першій половині січня своє віче, на якому вирішено створити

Студентський Курінь Січових Стрільців. За прикладом старшої молоді пішли учні української гімназії ім. Кирило-Методіївського Братства. Ось ці юнаки, з невеликим відділом козацтва, вирушили на фронт, щоб боронити столицю Української Народної Республіки від червоної навали.

29 січня 1918 року на станції Круті ці юнаки-лицарі без належної бойової підготовки, недоозброєні, кинулися в бій проти ворога, який був незвінно численніший і перейшов школу великої "отечественной" війни. Завзято боролись хоробрі юнаки, але стримати переважаючої ворожої сили не могли. Коли ж ворог прорвався з криком "Ура!", молоді лицарі відповіли "Слава Україні!" Так закінчився останній акт крутянської трагедії. Переможених ворог у полон не брав, усіх стріляли, а ранених добивали. Лише декількох юнаків урятувалося. Могила під Крутами прийняла останки відважних героїв.

Пам'ятаймо, що держава здобувається тоді, коли боротьба за неї освячується кров'ю. Це в першу чергу розумів великий борець і мученик за щастя і волю українського народу, Голова Директорії та Головний Отаман Військ УНР Симон Васильович Петлюра, який у своєму заповіті сказав, що "визвольна боротьба, стремління нації до волі, мусять бути скроплені кров'ю".

Це для нас, як і для кожної поневоленої нації, повинно бути зрозумілим, що для відродження нації, для визволення з-під чужинецького пану-

вання і збудування власної держави потрібний і загальний розвиток культури, і економіки, і техніки, і іншого, але також потрібна готовість на найвищі жертви в ім'я народу й держави. Українська молодь під Крутами виявила свій патріотичний запал, свою відданість і вірність державі й принесла своє життя на вівтар батьківщини. Глибоке почуття обов'язку, поєднане з великою любов'ю до України, наказувало в цей момент українській молоді стати в оборону молодої держави, існування якої було загрожене. Саме в тому глибоке розуміння бою під Крутами та його символічне значення.

В історичній перспективі значення Крут — бути для українців постійною остою: як важливо в боротьбі проти ворога творити в першу чергу військо для оборони інтересів українського народу та його держави.

Коли ми святкуємо проголошення самостійності, незалежності і соборності української держави, коли ми згадуємо славну смерть крутянських героїв, які вкрили себе невмирущою славою, то не досить нам ствердити факти і перейти до звичайної буденщини. На нас накладається великий обов'язок: подбати про те, щоб ця жертва української молоді не була даремною, подбати про завершення тих ідей, за які полягли крутянські мученики.

Розпочата сорок один рік тому боротьба з московсько-комуністичними загарбниками не відчувається. Революція залишила за собою зформований народ, який розпочав нове життя, новий розвиток, що його не в силі ніхто зупинити. Це епохальне зрушенння українського народу піднесло високо прapor національної ідеї — самостійності й суверенности української держави.

З цим фактом, проти своєї волі, мусили рахуватись нові окупанти — большевики. Щоб задовольнити наш народ, вони створили фіктивну державу УССР, яка мала б заступати Українську Народню Республіку. Але нічим, на протязі всіх років окупації, не вдавалося большевикам побороти стремлення українського народу до власної, а не фіктивної, української держави. Ця боротьба українського народу провадиться й далі в різних доступних формах на всіх відтінках. Варто відмітити, що большевики в останньому часі стали доказувати, що існує суверенність і самостійність української держави. Вся комуністична пропаганда спрямована на компромітацію української національної революції, її діячів та борців за державність. Коли про це говорить московська комуністична пропаганда, то це підтверджує той факт, що незадоволення нашого народу існуючим режимом та його прагнення до самостійного життя загрожує большевицькій імперії.

Московська політика супроти України завжди докладала всіх зусиль, щоб український народ ділити на ворожі табори. Це уможливлювало її панування в Україні. Москва продовжує цю політику й сьогодні супроти української еміграції у вільному світі. Ми тут, на заході, в нових країнах поселення, повинні гідно дати відсіч ворожій агентурі. Єднаймося ж навколо Державного Центру УНР, скріпімо повагу України у вільному світі. Покажімо нашу державну зрілість та засвідчимо свою вірність ідеалам, за які вмирали крутянські лицарі.

Пам'ятаймо, що за ці ідеї крутянські й інші герої принесли своє життя на вівтар батьківщини, що їх єднало почуття відповідальності перед своїм народом і безмежна любов до нього.

ВІД ДЕРЖАВНОГО ЦЕНТРУ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Українські Громадяни і Громадянки!

У сорокову річницю проголошення Акту Соборності Державний Центр Української Народної Республіки пересилає свій гарячий привіт Українському Народові на поневолених рідних землях та всьому українському громадянству поза межами Батьківщини!

Сорок років тому, 22 січня 1919 року, в рік після проголошення Самостійності і Суверенності Української Народної Республіки, в наслідок ухвали Національної Ради Західно-Української Народної Республіки з 3 січня 1919 року, в стародавній столиці України, Києві, відбулася урочистість Акту Соборності.

“Від нині воєдино зливаються століттями відірвані одна від одної частини одної України — Західно-Українська Народна Республіка (Галичина, Буковина й Угорська Русь) і Наддніпрянська Велика Україна. Здійснилися віковічні мрії, якими жили і за які вмирали кращі сини України. Від нині є єдина, незалежна Українська Народна Республіка”.

Такими словами повідомляла своїм Універсалом

Директорія Української Народної Республіки про цю велику подію. Ці слова були непорушним дороговказом для майбутніх поколінь і виявом непохитної волі українського народу мати свою єдину суверенну державу на всій етнографічній території українській.

Український народ впертою і жертвеною боротьбою довів свою вірність цим національно-державним ідеалам. Але перемога зовнішньої чужої сили не дозволила закріпити віковічні мрії українців: територію України на довший час поділено поміж чотирьома чужими державами. Друга світова війна й жорстока гітлерівська окупація більшості українських земель принесла нові тяжкі страждання. Не зважаючи на всі зусилля і жертви, українці, що опинилися між двома ворожими собі силами — московсько-большевицькою і гітлерівською — не були в стані і цим разом здійснити свої національно-державні прагнення. Мимо, однак, переслідувань, арештів й інтернувань, українські національно-політичні сили здобулися не тільки на протести і спротив, але й на зорганізу-

вання збройного повстанського руху, що був започаткований з ініціативи Державного Центру УНР. Гаслом цього збройного руху, що існував у формі Української Повстанської Армії, була боротьба проти обох ворожих Україні сил — так московсько-большевицької, як і гітлерівської.

Глумом були гасла про визволення України в устах гітлерівських окупантів. Та не меншим глумом бренять твердження московсько-совєтської пропаганди, ніби червона армія, повертаючись в Україну після гітлерівської окупації, принесла визволення українському народові. Як перед 1941 роком, так і тепер режим у поневоленій Україні являє собою нечуваний економічний визиск, соціальне уярмлення, релігійні утиски, національний і політичний гніт, русифікацію і повну кольоніальну залежність від Москви ніби незалежної Української Радянської Соціалістичної Республіки.

Советська пропаганда безупинно хвалиться т. зв. "воз'єднанням" українських земель у межах советської України. Та не таке "воз'єднання" було віковічною мрією українців. Справжня Соборність ще й нині нездійснена! Поза межами України, переважно в московській советській республіці, знаходяться українські етнографічні території, що безпосередньо прилягають до материного пnia. На Далекому Сході й розлогих просторах Сибіру живе здебільшого компактною масою велика кількість українців, що є позбавлена всяких національних прав і підлягає безоглядній русифікації. А в самій УССР здійснена тепер "соборна неволя" українського народу, що живе в "соборній тюрмі", "під московським караулом", під постійним терором силою накинутого чужинецького режиму. Саме після рекламованого Москвою "воз'єднання" сотні тисяч "воз'єднаних" західніх українців були розстріляні або опинилися в концтаборах Сибіру.

Советська Москва і наставлений нею маріонетковий "уряд" офіційно "незалежної" УССР намагаються вмовити українському народові, ніби він досяг здійснення своїх національно-державних прагнень, не шкодують облудних, принадних обіцянок, або, на зміну, застрашують повним застосуванням масового терору. Марево цього поновленого терору, після уявної Хрущівської "відлиги", все частіше з'являється саме в останніх часах. І "залицяння" Москви до українців, і погрози новою хвилею терору, викликані невпинним спротивом українського народу проти антиукраїнської політики Кремля і його слухняного знаряддя т. зв. "уряду" УССР. Цей спротив, у різних ділянках і в різних формах, невпинно йде далі. Ворог знає, що українці не відмовилися і не відмовляються від своїх найвищих ідеалів: справжньої Соборності в Незалежній і Суверенній Народній Державі. Тому Москва намагається всілякими наклепами, свідомою неправдою й інсинуаціями скомпромітувати речників ідеї української незалежності, зокрема провідників української еміграції і в першу чергу Державний Центр Української Народної Республіки, а в українському народі посіяти сумнів або застрашити його.

Та даремно советська Москва лякає тепер український народ маревом нової — американської чи якоїсь іншої — інтервенції, що мала б обернути Україну на кольонію західно-капіталістичного імперіалізму, при допомозі, мовляв, української еміграції. В західному світі, де по другій світовій війні запанувала демократія, немає тепер сил, які, як колись Гітлер, могли б будувати підступні імперіалістично-кольоніальні пляни щодо України. Держави Західу утримують дипломатичні зносини з Советським Союзом і прагнуть забезпечити міжнародний мир, що є в інтересах усього людства. Але разом із тим, завдяки невпинній інформаційно-освідомній праці всієї української еміграції та її організацій, серед вільних народів Західу зростають вияви симпатій і зrozуміння до української визвольної боротьби.

Нікчемним наклепом є твердження советської Москви, ніби українські політичні сили на еміграції, а зокрема Державний Центр Української Народної Республіки, схиляються до якого-будь компромісу щодо вимоги повної суверенності і соборності української держави. Ця справа є передрішена суверенною волею українського народу в Актах Самостійності і Соборності 22 січня 1918 і 22 січня 1919 років! Державний Центр Української Народної Республіки, виконуючи тяжке завдання репрезентації волі і прагнень українського народу перед світом і намагаючись допомогти йому в безупинній боротьбі за волю, непохитно стоять на позиціях автоматичного відновлення встановленої всенароднім волевиявом самостійної і соборної, сувереної Української Народної Республіки. Дбаючи про придбання симпатій і союзників для української справи в західному світі, Державний Центр Української Народної Республіки орієнтується у своїй діяльності на власні сили поневоленого, але непереможеного українського народу, а з чужинецькими силами говорити, і буде говорити та домовлятися лише як рівний з рівними — на підставі визнання ними здійсненого і передрішеного українським народом сорок років тому Актами 22 січня права на повну державну Суверенність і територіальну Соборність.

Прагнучи единого фронту з представниками нині також поневолених російсько-советським імперіалізмом наших західніх сусідів (польків, румунів, чехів, мадярів), Державний Центр УНР сподівається, що ці останні признають етнографічний принцип щодо територіального розмежування з Україною і цим спричиняється не тільки до триумфу спільнії боротьби проти спільногоневоловача, але й до встановлення добросусідських взаємин поміж нашими вільними народами в майбутньому. Таких же добросусідських взаємин прагнемо і з російським народом, коли цей останній покладе край імперіалістичній політиці своїх урядів — колись царського, а нині советсько-комуністичного — і визнає самостійні держави неросійських народів сучасного Советського Союзу.

Традиційно демократичний Державний Центр Української Народної Республіки стоїть за від-

новлення революційних здобутків українського народу і прагне ліквідації рабського режиму, режиму терору, визиску і гніту, що його на українських землях встановила московсько-советська окупація. В Україні немає тепер вільних виборів, не може бути висловлена справжня воля народу. А тому сучасний уряд советської України і його політика ні в якій мірі не відзеркалюють народніх прагнень. Майбутній державний устрій та господарсько-соціальний лад вільної, незалежної і соборної України встановить сам Український Нарід через своїх свободно і демократичним способом обраних всенародних представників. Перед цими всенародними представниками складе звіт і свої повновласті Державний Центр УНР, що стоїть на позиціях народоправного устрою та демократичного ладу у відновленій соборній Українській Народній Республіці. Державний Центр УНР визнає такий український уряд, що, здійснюючи владу в Києві, буде правдивим виразником справжніх прагнень українського народу до Суверенності і Соборності та до справжніх демократичних свобод.

Українці й Українки!

Світ переживає тепер добу добровільної ліквідації колишніх імперій і повстання вільних і незалежних держав колись підневільних народів. Лише одна імперія, сучасна московсько-советська імперія, цупко тримається за владу і намагається далі поневолювати численні волелюбні народи, так в середині теперішнього СССР, як і поза ним. Водночас ця імперія облудно виставляє себе за приятеля незалежності азійсько-африканських народів і обіцяє їм економічну допомогу. Україна, з природними багатствами своєї землі, радо прийде на допомогу т. зв. відсталим країнам. Але для цього треба, щоб природні багатства нашої землі

залишилися в руках українських трудящих, а не йшли на збільшення господарського і воєнного потенціялу московсько-советської імперії. Для цього треба, щоб український народ став нарешті господарем у своїй власній хаті!

Історичний процес розвитку міжнародних відносин неухильно йде далі в напрямку ліквідації імперій і колоніалізму та встановлення мирного співживоття і співпраці поміж вільними народами світу. Цього розвитку не уникне і московсько-советська імперія, що поневолює понад 200 мільйонів немосковських народів. І тоді здійсниться достаточно "віковічні мрії" українського народу про свою Соборну, Суверенну і Народоправну Державу. А до того часу Державний Центр Української Народної Республіки, схиляючись перед невимовними стражданнями українського народу, закликає всіх українців і українок на Батьківщині і на чужині до дальшої витривалості в боротьбі проти підступного й жорстокого ворога!

За Державний Центр УНР:

Степан Витвицький — Президент УНР
Олександр Удовиченко — Віцепрезидент
Іван Багряний — Голова Української Нац. Ради
Микола Лівицький — Голова Виконавчого Органу УНРади

Члени Президії УНРади:

Євген Гловінський, Василь Діберт, Михайло Добрянський, Володимир Доленко.

Члени Виконавчого Органу:

Олександр Юрченко, Федір Пігідо, Андрій Вовк, Свірид Довгаль, Микола Хробак.

На чужині, в січні 1959 р.

М. РИЛЬСЬКИЙ

ЩОВЕЧОРА...

Щовечора димок
здіймається з долини,
Оповіваючи
притишенні маслинни,
Щовечора дзвенить
прозорий дзбанок твій
Над тихим джерелом,
що в теплій мураві
Дзюроче ѿ пеститься.
Щовечора приходжу
В твою хатину я
і господиню гожу
Вітаю радісно
при огнищі яснім.
Та хвilia — і другий
мене чекає дім:
Там серед гір стрімких,
де поросла кедрина,
Стрічка клекотом
мене сім'я орліна.

А. МАЛИШКО

Рідна мати моя,
ти ночей не доспала
І водила мене
у поля край села,
І в дорогу далеку
ти мене на зорі
проводжала,
І рушник вишиваний
на щастя, на долю

Хай на ньому цвіте
росляниста доріжка,
І зелені луги,
й солов'яні гаї,
І твоя незрадлива,
материнська ласкова
усмішка,
І засмучені очі,
дала.

Я візьму той рушник,
простелю, наче долю,
В тихім шелесті трав,
в щебетанні дібров,
І на тім рушникові
оживе все знайоме
до болю:

І дитинство ѿ розлука,
й твоя материнська
любов.

ВІТАЄМО ДОРОГОГО ГОСТЯ!

Іван БАГРЯНИЙ

Марш української молоді

Ми об'їхали землю навколо,
Пропливли океани й моря,
Та Тебе не зрикались ніколи,
Україно, ясна як зоря!

Ми народжені в буряж і в горі,
Виростали в страждання імлі,
Гартувалися наші когорти
На усіх перехрестях землі.

На дорогах чужої погорди,
На тернистих шляхах чужини
Виростали незламні і горді,
І навік Твої вірні сини.

Через темряву глуму і змови,
Через нетрі чужої хули
Ми, як прapor надії й любови,
Батьківщину в серцях принесли.

Нехай ворог лютує до скону,
Він пощезне в кривавій імлі,
Бо піdnімуться наші колони
Із усіх — перехресть — землі!

Не злякають нас кулі і грози,
Нас не спинить ніщо і ніде, —
Хай тримтять чорні сили ворожі,
Молода Україна гряде!

Не жаліли нас лицарі зради,
Не щадили посланці біди.
Хай же ворог не просить пощади,
Бо і наший девіз — "Не щади!"

Минулого місяця прибув з Европи на перші відвідини США й Канади голова Української Національної Ради, відомий український письменник і поет *Іван Павлович Багряний*. Мета його подорожі: взяти участь у з'їзді письменників у Нью-Йорку, відвідати більші скупчення українців у США й Канаді, поінформувати місцевих українських громадян про працю Державного Центру та познайомитися з їхніми побажаннями й порадами щодо цієї праці.

Уже перші виступи І. Багряного на американському терені (як ось, напр., його нью-йоркська доповідь "Україна і ми") викликали велике зацікавлення не тільки серед українців, але й з боку американської громадськості, що виявилося зокрема під час конференції І. Багряного з представниками американської преси в Нью-Йорку.

Українська демократична молодь зустріла вістку про приїзд І. Багряного з особливою радістю. Бо для цієї молоді І. Багряний — і як політик, і як письменник — це одна з її провідних сучасних постатей.

Як політик І. Багряний, колишній довголітній в'язеньsovets'kix konceptaboriv i tюrem, виявив на еміграції найенергійнішу з-поміж усіх наших політичних діячів антибільшевицьку діяльність. Ціла низка його виступів перед чужинецьким світом, безліч його статтей (згадати б тільки його знамениту брошуру "Чому я не хочу вертатися "на родінну?", перекладену на чужі мови), його завзята (не раз, на жаль, майже самітня) боротьба з горе兹вісним берлінським "Комітетом возвращення на родінну", — все це принесло українській пропагандивно-політичній акції успіхи, що їх тепер ще навіть важко оцінити. У ділянці української внутрішньої політики І. Багряний є непохитним захисником традиційного українського демократизму.

Важко розмежувати Багряного-політика від Багряного-письменника, бо головною темою всіх його літературних творів є політична боротьба українського народу. А все ж у ділянці літератури його успіхи, можливо, ще більші. Такі його книги, як "Тигролови", "Сад Гетсиманський", "Буйний вітер" — це твори не еміграційного, а всеукраїнського значення. Але особливо горда українська молодь тим, що І. Багряний — це покищо єдиний український еміграційний письменник, який завдяки високій вартості своїх творів зумів проламати байдужість західного світу до нашої культури. Переклади творів І. Багряного здобувають захоплення чужомовного читача й надзвичайно прихильні оцінки чужої літературної критики (вістку про черговий переклад "Тигроловів" — на голландську мову, містимо на іншому місці цього числа "МУ").

З уваги на все вище сказане, Редакція "Молодої України" вважає вийнятковою для себе приємністю привітати нашого Гостя.

Хліб-сіль, дорогий Іване Павловичу!

М. ДАЛЬНИЙ

ОДУМ МОСІ УЯВИ

(Закінчення. Початок див. у ч. 53-54 "Молодої України")

У журнальній статті тяжко проаналізувати різноманітні завдання й діяльність ОДУМ-у в цілому. Чайже до ОДУМ-у можуть належати й часто належать люди аж до 35 років життя. Одумівці такого віку мусіли б цікавитися всіма суттєвими проблемами універсального й національного значення. Ми ж тут зупинимося тільки на тих проблемах, які вимагають від кожного старшого одумівця глибокої думки й мудрої дії негайно. Ось ті проблеми, в порядку їхньої ваги й актуальності.

ДЕЦО ПРО ЮНІЙ ОДУМ

На початках свого існування ОДУМ зовсім не думав про виховання дітей і юнацтва. За своїм статутом ОДУМ мав бути організацією лише для старшої молоді. Багато причин склалось на те, що в останніх роках все більше й більше говориться про потребу одумівського доросту. Та й не лише говориться, але дещо в цій ділянці й робиться.

На жаль, не зважаючи на всі ті дискусії, постанови й навіть на певні локальні успіхи, я й досі не певний, чи ОДУМ справді рішений взяти на себе величезний тягар і відповідальність за виховання частини українських дітей і юнацтва, чи тільки вдає рішучість. Саме тому в попередній статті я віддав стільки місця Пластові. На мою думку, Пласт найкомпетентніший у цій важливій ділянці. Для праці з дітьми Пласт має численний сенійорат, виховників, відповідну організаційну структуру та виховну програму, а передусім — Пласт має цінний багатющий досвід. ОДУМ не має в цій галузі тим часом майже нічого.

Отож, якщо одумівські провідники все ще не рішені взятись за справу виховання доросту цілком серйозно, вони повинні зрезигнувати з дальших половинних заходів і повинні допомогти Пластові охопити ввесь український доріст на еміграції. Я вже згадував, що така розв'язка цієї наболілої проблеми можлива тільки тоді, коли пластуни православного віровизнання матимуть в нашому Пласті таку ж духовну опіку, як мають пластуни католики, і коли Пласт у свою чергу не затримуватиме в себе старшої молоді, якій вже не може нічого дати, а заохочуватиме її вступати в молодечу організацію одумівського типу, де ця старша молодь, — крім пластового виховання, — дісталася б цілісний науковий світогляд, об'єктивне знання філософських, політичних і соціальних концепцій нашого часу та достатню практичну підготовку до активного суспільно-громадського життя.

Якщо ж сяягнути таку розв'язку з певних причин покищо неможливо, якщо ОДУМ мусить вже мати свій власний доріст, своє власне Юнацтво, — тоді одумівські провідники теж не повинні ігнорувати Пласти, а повинні від Пласти багато повчитися і дещо запозичити.

Перш за все, Юний ОДУМ мусів би мати врешті однорідну детально опрацьовану організаційну структуру. В ній треба точно окреслити поділ Юного ОДУМ-у бодай на три вікові групи. Кожна група мусіла б мати свою окрему історичну назву, своїх референтів і своїх виховників. Кожна група повинна прийняти гурткову систему виховання. В кожній групі мусіли б бути окремі гуртки для хлопців і для дівчат. Організаційна структура Юного ОДУМ-у мусіла б точно визначувати кількість членів гуртка, роля гурткового проводу, компетенцію гурткових виховників тощо. Хто думає, що можна з успіхом організувати дітей без детальної організаційної структури, що можна успішно виховувати в одному гуртку съомирічну дитину й 15-річну панночку, — той взагалі не вміє думати.

Крім детально опрацьованої організаційної структури, Юний ОДУМ повинен мати також детальну й точну виховну програму, гідну цієї назви. Виховні матеріали ОДУМ-у, які доводилось мені бачити, не входять, на жаль, у цю категорію. Різні курси українознавства, відпочинкові табори, танцювальні й хорові гуртки ще не творять самі собою виховної програми. Все це радше фрагменти, з яких щойно потрібно зробити програму. Виховна програма Юного ОДУМ-у повинна бути розрахована не на один виховний сезон, а принаймні на вісім виховних років. Цебто, така програма повинна охоплювати деталізувати всю організаційно-виховну діяльність юного одумівця від 7 аж до 15, а то й 18 років життя. Якщо, для прикладу, 12-річний юнак приходить до ОДУМ-у вперше, — він зовб'язаний засвоїти при допомозі гурткового виховника ввесь виховний матеріял, який його друзі засвоїли нормально за попередні п'ять років. Взагалі, перехід з нижчої вікової групи в групу вищу повинен супроводжуватися в Юному ОДУМ-і певним іспитом, чи пробою. Для недисциплінованих членів виховна програма повинна передбачати певну систему покарань. Для членів зразкових треба застосовувати таку ж систему нагород.

Виховна програма Юного ОДУМ-у повинна бути максимально завершена. В ній повинно виразно вказуватись, як починати, вести й кінчати щотижневі сходини гуртка; як провадити місячні збори всієї філії; як організовувати товариські гри, прогулки, ватри, здвиги; як і коли вживати одумівську символіку: привітання, прапори, уніформи, гімн, марші тощо.

Крім того, виховна програма Юного ОДУМ-у повинна звільнити виховників від зайного обов'язку завжди придумувати, що саме, який матеріял і з якої ділянки українознавства мали б вони проробляти з гуртками кожного тижня, місяця й пори року. Все це в програмі мусіло б бу-

ти сказане й усія пророблена праця мусіла б бути записана в гуртковому щоденнику, чи в "літописі". Лише в такий спосіб можливо утвердити традицію організації, лише в такий спосіб можна запезпечити поступ у вихованні членів і прищепити дітям респект до своєї організації, почуття гордості за приналежність до неї.

Тут не місце деталізувати організаційну структуру й виховну програму та методику Юного ОДУМ-у. Я заторкнув ці складні проблеми тільки тому, щоб провідні одумівці ясно усвідомили собі, за що саме беруться, і щоб не зупинялися на середині шляху. Я завжди уявляв собі, що ОДУМ, якому бракує і добрих і злих традицій, захоче й зуміє вивчити та найдоцільніше використати великі надбання й досвід деяких старших молодечих організацій. І я все ще не хочу признатися, що в цих надіях я помилився.

ЛЕГЕНДА ПРО БРАК "НАШОГО" МОЛОДІ

Мені здається, що найбільшою колодою на шляху розвитку ОДУМ-у є закорінена в певних старших колах легенда про брак "нашої" молоді на еміграції. Визнавці цієї легенди під поняттям "нашої" молоді розуміють, на жаль, не українську молодь в загальному, а лише незначну частину молоді т. зв. з-підсоветської, батьки якої в більшій чи меншій мірі мають однакові релігійні й політичні погляди.

Нещастя ОДУМ-у полягає в тому, що здебільша визнавцям цієї шкідливої легенди доручалося досі виробляти виховні матеріали й напрямні одумівської праці. Мені часто доводилося говорити з ними на цю тему й чути таку щирі річ: навіщо вся та деталізована "галицька формалістика" з групами, гуртками тощо, коли тут так мало "нашої" молоді, що все це даремна витрата часу...

Річ зрозуміла, що від такої настанови до цілковитого поразництва тільки один крок. Бо якщо справді так мало "нашої" молоді на еміграції, то навіщо здався ОДУМ взагалі?

Зайво було б заперечувати, що між представниками старшого покоління з різних областей України й з-під різних режимів існують значні психічні різниці й що їм тяжко вже інавуки думати всеукраїнськими категоріями. Але зайво заперечувати й те, що вся українська молодь виховується від 1939 року в досить подібних умовах і що комплексом земляцтва вона не обтяжена. ОДУМ створився не на те, щоб якась група вчоращеного покоління мала ще одну малесеньку й біднесеньку, але зате "свою", чи пак "нашу" молодечу організацію. ОДУМ створився на те, щоб стати найкращою виховною організацією всієї української демократичної молоді на еміграції, незалежно від її територіального походження й релігійних та партійних переконань. Тому ОДУМ не сміє засудити себе на кволість, провінційність і вічну опозиційність через добровільне відмежування від більшості української молоді на еміграції. Кволя й фракційна молодечча організація ніколи не виховає справді культурних провідників широкого державницького маштабу.

Очевидно, було б дуже побажане, щоб одумівці з центральних і східніх областей України, які психічно все ще найближчі до сучасної молоді на Батьківщині, були в ОДУМ-і найкраще зарганізовані й щоб задавали тон усій одумівській діяльності. Проте, на мою думку, ці впливові вони повинні дістати завдяки своїй активності, виробленості й здібності вести за собою всю українську молодь, а не завдяки штучному відмежуванню ОДУМ-у від решти української молоді.

Справжні одумівські провідники повинні завжди пам'ятати, що нашої (без лапок) молоді і наших виховників на еміграції є дуже багато. Десятки тисяч. Тільки що молодь і справжні виховники йдуть звичайно туди, де їх бажають, де є велика ідея, велика віра в ідею й де роблять послідовно велику виховну роботу. Нікчемна східняцько-західняцька мишодраківка, яку спостерігаємо ось уже 15 років, може захопити сьогодні лише мізерний відсоток нашого молодшого покоління і ціна тому відсоткові — ноль. ОДУМ зробив би справжній злам у житті нашої еміграції, якщо б спромігся розірвати врешті вузький традиційний шаблон і якщо б став першою справді соборницькою українською організацією. Знаючи багатьох провідних одумівців, я від ОДУМ-у цього чекав, чекаю й досі.

Це ж скандал і трагедія, коли російські комуністи хочуть і вміють знайти "своїх" людей і в копальнях Канади, і в праписах Африки, і на забутих островах Індонезії, а ми, — нібито передовий загін української демократії, — сліпо йдемо за тими "авторитетами", які часто не вміють і свідомо не хочуть знайти сотні справжніх своїх людей навіть у містах з десятками тисяч українського населення.

ОДУМ І СФЕРА ДУХОВОСТИ

Як відомо, кожне суспільство потребує для свого розвитку певної системи переконань, навколо яких зосереджувалися б почуття й життєві стремління більшості одиниць. У давній середні віки основною формуючою силою народів була релігія. В новітні віки такою силою став націоналізм, або різні комбінації релігії й націоналізму. Народи Сходу ще й досі розвиваються під прапорами своїх релігій, а особливо під прапорами розбуджених щойно націоналізмів. Натомість народи заможнішого й технічно розвиненішого Заходу від певного часу збайдужили духовно й відступають майже на всіх фронтах.

Тут варто зазначити, що середньовічна людина Заходу здебільша не вглиблялася в суть своєї релігії. Її вистачало ірраціональної догми, зверхньої форми, обряду. В ім'я цих відносних вартостей середньовічна людина була здібна на героїчний подвиг, посвяту, а деколи то й на злочинний фанатизм. Це саме можна сказати й про пізнішу націоналістичну людину Заходу й про сучасну людину Сходу. Зате сучасна західня людина в усьому дошукується емпіричної суті. Не знаходячи тим часом такої суті в сфері традиційної духовності — ця людина часто з цинізмом ставиться до духових вартостей і обмежу-

ється лише тим, що приносить їй розвагу, особистий успіх і матеріальний зиск. Словом, — сучасна людина Заходу наскрізь екзистенціалістична, хоч здебільша залинива поцікавитись навіть цим, що ж означає філософія екзистенціалізму в теперішньому французькому оригіналі, чи в перерібці англійських "ангрі йонг мен", або в подібній інтерпретації американського "битого покоління".

Тенденція до знецінення традиційних духових вартостей опановує, звичайно, й наше еміграційне суспільство. Дехто вбачає в цьому безвихідну "духову кризу" Заходу й бачить єдиний лік у повороті до "золотих часів" минулого. Було б кардинальною помилкою, якщо б публіцисти ОДУМ-у приєдналися до тих голосів. Бо не все є золотом, що здалека блищиць. Крім того, на минулому можна вчитися, але процес життєвої еволюції не визнає повороту назад. Та й духовна криза існує на Заході тільки для тих, хто задивлений у понуру екзистенціалістичну дійсність, не вміє або не хоче бачити виразних проблематик нової одухотвореної доби.

Треба ствердити, що в своїй багатій історії Захід уже не раз переживав подібні періоди духового маразму та завжди оновлювався на вищому етапі. У пізню пору софізму прийшли Сократ, Платон і Арістотель. У найчорнішу годину духового занепаду Риму поширилися нові ідеї християнства. На попелі мертвої схолястики виросло Відродження й прийнялися наукові концепції доби позитивізму. Виразні процеси духового оновлення на сучасному ступені людського розвитку помітні на Заході також сьогодні.

Тут, очевидно, не місце вглиблятися у ті процеси. Слід однак ствердити, що помимо зверхнього матеріалізму й екзистенціалізму, помимо різних невротичних "модернізмів", навіть помимо короткого тріумфу фашистського звиродниня, — сучасна людина Заходу взяла з традиційної духовості майже все позитивне, і сьогодні вона набагато культурніша, освіченіша, гуманіші й навіть більш християнська по суті, ніж були люди попередніх епох. І саме на твердій базі цих вартостей, що витримали пробу часу, й оформляється нова духовість Заходу та завтрашнього світу.

У суспільному житті та нова духовість виявляється в терпимості до переконань інших, в щораз тіснішій співпраці різних Церков, політичних рухів і навіть цілих народів. У культурному житті вона виявляється в намаганні погодити задавнений конфлікт між наукою й Церквою, в намаганні інтерпретувати дотеперішні концепції про призначення людини й людства в світлі сучасної самосвідомості та в намаганні передових мислителів Заходу дати сучасній людині синтетичний світогляд, який знову був би спроможний керувати людськими вчинками й совістю.

І найзnamеннішим у цьому процесі духового оновлення є мабуть те, що в нього включилися майже всі впливовіші західні Церкви. Коли найвищі церковні достойники Заходу заохочують нині науковців до дальших шукань наукової

правди, коли з церковних проповідниць лунають вперше голоси, що єретик не той, хто визнає іншу релігію, а той, хто твердить, що лише його церква найлюбіша Богові, коли в одній з найстарших і найбільших католицьких катедр дозволяється протестантському священикові служити панаходу за душу атеїста (Імре Нодя), — то всі ці названі й неназвані симптоми свідчать тільки про те, що людство входить врешті в цілком новий духовий період, де важитиме не змінлива форма, а вічна суть, і де неможливо вже буде ставити формальні загороди між об'єктивною правдою й Творцем всесвіту.

Треба признати, що ця нова духовість Заходу ще не сформована й може тому ще не прийняття збайдужілими екзистенціалістичними західніми масами. І треба признати, що саме в цьому криється величезна загроза тимчасової мілітарної й політичної поразки Заходу в обличчі відсталішого й слабшого, але зате заздрісного, рішучого й фанатичного "Сходу". Такі випадки мали місце в історії кілька разів. А щоб вони не повторилися ще й цього разу, — молоде покоління Заходу мусить своєчасно побачити паростки нової інтегральної духовості, мусить всіляко сприяти цим паросткам і мусить свідомо прищілювати їх як собі, так і своєму оточенню. В цьому, мабуть, полягає найвідповідальніше завдання молодечих організацій одумівського типу, а в тому числі й завдання самого ОДУМ-у.

Якщо ми бажаємо бути не далеким і забутим родичем Заходу, а його плотю і кров'ю, якщо ми справді хочемо внести будький новий вклад у нашу національну й загальнолюдську культурну скарбницю, якщо ми хочемо духовно визначити своє покоління, а не тільки наших предків, якщо ми хочемо забезпечити собі й нашому народові належне місце в сучасному світі, якщо ми справді хочемо причинитися до перемоги свободи й поступу над східнім деспотизмом і догматизмом, — тоді ми зобов'язані вже сьогодні включитися в світоглядові шукання й мислення сучасного Заходу. Не через років п'ятдесят, а сьогодні. І не наслідувати сліпо, а включитися творчо.

Річ очевидна, не всі одумівці можуть бути в сфері духовості по-справжньому творчі. Проте, на мою думку, всі одумівці повинні в якісь мірі познайомитися з концепціями персоналізму й еволюційного гуманізму, всі вони повинні при допомозі відповідної програми засвоїти основні думки тих велетнів духа, які в своїх творах видатно допомагають сучасній людині знайти загублену стежку до правди, до щастя й до максимального вияву всіх позитивних людських спроможностей. У наш переломовий час ризиковно наводити прізвища та все ж таки поїзвища А. Швайцера, Ю. Гакслі, А. Моруа, Г. Гріна, А. Тойнбі, А. Камюса, Ф. Моріяка, — а з тогобічних О. Довженка, Б. Пастернака, Л. Колаковського, В. Дудінцева й багатьох інших звістунів завтрашнього дня говорять самі за себе.

І ось, якщо б ОДУМ був численніший та свідоміший цього завдання, він міг би вже стати на нашому ґрунті піонером у поширенні цієї но-

вої — одуховленої й одночасно наукової, національної й одночасно вселюдської — духовости, він міг би створити достатню базу для видання цілої низки так потрібних нам перекладних і оригінальних творів з цієї винятково важливої ділянки.

На превеликий жаль, цю занедбану функцію виконує в нас ще й досі майже самотньо один Микола Шлемкевич та його скромні "Листи до Приятелів"...

ОДУМ І СОЦІАЛЬНА СФЕРА

Деякі соціологи й економісти твердять, що перенаселення земної кулі, поступове вичерпання природних ресурсів і спричинена технологічним розвитком колосальна концентрація знарядь та засобів виробництва неминуче ведуть до орвелівського "колгоспу тварин", до якоїс одної форми всесвітнього тоталітаризму, де людині буде призначено ролям безправної трудової мурашки. Не треба бути надто проникливим, щоб бачити, як далеко зайдов уже цей процес. У його основі лежить порівняно свіжий конфлікт між свободою й безпекою.

Ще недавно людина бажала бути передусім свободіною. Сьогодні вона бажає бути передусім соціально й економічно забезпеченюю. Говорячи точніше, ті нації, які спромоглися витворити численну самоосвічену й самозабезпеченну середню верству, ще й досі тримаються дещо застарілих концепцій свободи й демократії. Їхнім типовим репрезентантам можна вважати Сполучені Штати Америки. Натомість ті нації, які мають лише зубожілу, слабу й розчаровану середню верству, легко резигнують з демократичних свобод і легко приймають ту чи іншу форму тоталітарної "забезпеки". Їхнім репрезентантам можна вважати будьяку фашистську чи комуністичну країну.

Трагізм боротьби між цими таборами полягає в тому, що всім їм бракує ясних концепцій досконалості розв'язки щораз скомплікованіших соціальних та економічних проблем. Досвід ліберального капіталізму виявив, що неможливо користуватися демократичними свободами, поки кожній людині не буде забезпеченено праці, відповідної заробітньої платні, достатнього відпочинку, помешкання, безкоштовної освіти, повної лікарської опіки, старчою пенсією тощо. З другого ж боку, досвід різних тоталітарних режимів ще яскравіше виявив, що всі ті "забезпечення" мало варти, якщо за них треба платити втратою демократичних вільностей і невід'ємних прав, які охороняли б одиницю перед зловживанням всемогучого уряду.

Потрібна, отже, система, де ідеї свободи й безпеки не виключали б одна одну, а гармонійно доповнялися. Бо лише прийнявши нову духовість і нову соціально-економічну систему, людство може відвернути процес поспішання до "колгоспу тварин". Треба признати, що на Заході в останніх роках дуже багато зроблено для відвернення цього процесу. Але багато більше ще

треба зробити. Бо нового справедливішого соціального ладу не подарує нам небо, ані жоден уряд, ані жодна партія. Цей лад може прийти тільки в наслідок постійного самовдосконалення кожної людини та в наслідок її активнішої й розумнішої участі у вивершуванні людської долі.

І ось тут розкривається перед кожною демократичною організацією величезне поле для усвідомлювальної праці. Зокрема ж це поле розкривається перед молодечими організаціями одумівського типу. Не багато можна чекати в цій ділянці від тієї молоді, якій за провини батьків доводиться жити під тоталітарними режимами. Вона мусить тепер мовчати. Бо легко втратити свободу вислову, але тяжко відзискати її знов. І тим прикроється стає, коли придивимось, який мізерний вжиток із своєї свободи робить молодь все ще вільного світу, в тому числі й одумівська молодь. Зацікавлення серед старших одумівців новими соціально-економічними концепціями дірівнює майже нулеві. Самозадоволення з існуючого стану таке велике, що тенденція до його вдосконалення приспана цілком. За дев'ять років мені, наприклад, не доводилося чути в ОДУМ-і навіть згадки про "Завтрашній світ" К. Бекера, чи про "Нову заповід'" В. Винниченка, чи про "Революцію менеджерів" Дж. Бірнгама, чи про "Нову класу" М. Джіласа, чи про цілий ряд інших видатних книжкових появ, у яких пропонується візію кращого й справедливішого світу, кращих і досконаліших людей.

А тим часом, незалежно від того, чи хтось з нас мріє повернутися колись на звільнену землю своїх предків, чи ні, чи бажає хтось цього, чи ні, — всі ми сьогодні стоїмо в першій лінії боротьби проти комунізму та інших тоталітарних спокус. І наше тверде та безkritичне стояння на позиціях УНРади чи УГВРади не вирішує в цій боротьбі ще майже нічого. Як і всяке "стояння". І наша паперова співучасть у найрізніших і найдивоглядніших "академіях" та "святкуваннях", якими на еміграції ми підміняємо цю боротьбу, не вирішує теж абсолютно нічого. Справжнім борцям за ідеї свободи й за ідеї безпеки, борцям проти поспіху людства до "колгоспу тварин" по цей і по той бік залізної заслони, потрібна ясна візія справедливішого ладу, потрібна велика віра в той лад і потрібне вміння реалізувати той лад вже сьогодні в тих ділянках, де це можливе.

Я був би нещирій, коли б твердив, що виховна система ОДУМ-у все це в достатній мірі своїм членам дає й що місця для радикальних поліпшень немає.

ДЕШО ПРО ОДУМІВСЬКИХ СТУДЕНТІВ

Властиво, майже все досі сказане стосується більше одумівських студентів, аніж звичайної молоді. Робітничу молодь можна з успіхом мобілізувати навколо ОДУМ-у при допомозі розваг, спорту, мистецької самодіяльності та інших традиційних прийомів, про які я навіть не згадував. Зате для студентсько-академічної частини молоді ОДУМ мусів бистати таки своєрідною дослід-

чою лябораторією, де передискутували б і перевіряли б генеральні ідеї епохи, де та молодь виробляла б справжні провідницькі прикмети й справді "греміла б та духовно росла б".

При цьому академічно-студентська молодь в ОДУМ не мала б стати замкнутою в собі касетою якихось "лучших людей", майбутніх бюрократів. Навпаки, — озброєна згаданими суспільними концепціями, вона мусіла б знайти бажання, час і відповідні форми для передачі частини набутого знання звичайним одумівцям. Чи одумівські студенти це роблять?

На з'їздах і конференціях ОДУМ-у та й у "Молодій Україні" часто доводиться чути горді заяви про те, що ОДУМ має більше студентів, ніж будьяка інша українська молодечка організація. Це дуже добре, хоч я й не знаю, в який спосіб можна перевірити правдивість такої заяви. Я пробував знайти одумівських студентів у проводі ЦЕСУС-а, СУСТА, НaСУС, СУСК та в інших студ. централах, на жаль, там я їх не знайшов. Немає одумівських студентів і в редакції "Горизонтів". Немає їх у редколегіях різних університетських видань. Поза двома відомими мені вийнятками, майже ніхто з них не студіє суспільні наук, ніхто не готується стати спеціалістом совєтської чи взагалі східної проблематики, ніхто не проявляє амбіції стати співробітником впливової західної преси, радіо, телевізії, фільму, щоб зрівноважити там величезні впливи російських емігрантів... У підсумку, вплив одумівського студенства на наше суспільно-політичне життя цілком ніякій ролі студенства в діяльності ОДУМ-у далеко не така, як цього треба чекати.

Нарікання, мовляв, для організаційно-громадської діяльності в сучасних студентів не вистачає часу, позбавлені глибшого ґрунту. Чейже ніхто не вимагає від них, щоб вони тратили вечори й ночі на безконечну й зайву вічеву та "святкову" метушню, але додати до своїх тижневих студійних зайнять ще дві-три години добре сплянованої "одумівської діяльності" вони таки могли б. І мусіли б. Бо така діяльність для кожного студента-демократа повинна бути не менш важлива, як термодинаміка чи відержливість матеріалів. І відкладати цю діяльність аж до закінчення формальних студій не можна. Бо майже невідомі випадки, щоб громадсько-пасивний студент став активним громадянином пізніше. Всі культурні, політичні й громадські діячі різних націй розпочинали свою діяльність ще на студентських лавах, і вийнятки з цього правила бувають дуже рідкі.

ОДУМ І УКРАЇНСЬКА ДЕМОКРАТИЯ

Від самого початку ОДУМ чекав обіцяної підтримки й допомоги від численних українських демократичних організацій і партій. За дуже незначними вийнятками, справжньої підтримки й допомоги він не дістав і досі. Майже кожна організація вимагала від ОДУМ-у більше, ніж мог-

ла йому дати. І кожна організація мала по відношенні до ОДУМ-у свої приховані наміри.

Річ ясна, що в такій ситуації ОДУМ не міг досі виконати тих завдань, для яких його створено. Щоб їх виконати, українській демократичній молоді потрібні власні приміщення, бібліотеки, курси для виховників, відпочинкові табори, дитячі садки, школи, стипендії для бажаючих вивчати суспільні науки та багато інших коштовних засобів виховання. Своїми силами ОДУМ ніколи не придбає цих засобів. Досвід виявив, що він не придбає їх і в спілці з тією чи іншою окремою демократичною організацією. Бо майже всі вони поставили собі або специфічні, або фантастичні завдання. В їхніх концепціях "визвольної боротьби" цілком немає місця для збереження й виховання українського молодого покоління на еміграції. І може тому саме всі вони порівняно такі малочисельні, слабкі, бідні й розсварені. Об'єднати ж їх для тієї чи іншої цілі так само тяжко, як пропхати верблюда через дірку голки...

Якщо б на базі кількох таких організацій вдалося створити сильне надпартийне Українське Демократичне Об'єднання, яке займалось би не лише пропагандою й збірками фондів, але в першу чергу таки серйозним задовільненням пекучих культурних і виховних потреб демократичної частини нашої еміграції — то це був би наш найбільший успіх від часу створення УНРади. На жаль, більшість провідників такому Об'єднанню може дати тільки лояльний до всіх ОДУМ. Я особисто давно чекаю від ОДУМ-у такої ініціативи. Та чи спроможеться одумівська молодь на ще одне "немолодече" навантаження?

ПОСТСКРИПТУМ

Висловити ці контроверсійні думки на 8-ому З'їзді ОДУМ-у Канади й повторити їх на сторінках "Молодої України" змусило мене глибоке занепокоєння долею організації, що її віддав я чимало праці й на яку покладав чимало надій. На мою думку, помітний занепад ОДУМ-у — це не тільки наслідок загальної еміграційної втоми, безперспективності й асиміляції. Це в більшій мірі наслідок того, що ОДУМ, як і більшість українських організацій, спромігся на фундамент своєї будівлі, але не спромігся досі на стіні, на дах і на внутрішнє устаткування. Не зважаючи на високу вікову межу членства, ОДУМ незавершений досі ані духовно, ані політично, ані організаційно. Більшість одумівських провідників все ще не пізнали й не прийняли великих концепцій, які кресали б молодечий ентузіазм в однаковій мірі у тих, хто все ще мріє вертатися зі збросю в руках на вільну землю своїх батьків, як і в тих, хто вже рішений жити в новій батьківщині й бажає стати її вартісним громадянином. І чим скорше провід ОДУМ-у спроможеться довершити одумівську будівлю у трьох згаданих сферах, тим скорше відпаде потреба шукати причин наших неуспіхів там, де знайти їх не можна.

Ігор КАЧУРОВСЬКИЙ

С Е Л О

(Останній розділ поеми)

Холодний хруст осінніх трав
У нашому дворі —
Це хтось у гості завітав
До мене на зорі.
У вікнах — синій горизонт
І шуми золотисть.
Тому два тижні через фронт
Прийшов суворий гість.
Жив у алтайській глухині
Під прибраним ім'ям.
І нині спогади жахні
Оповідає нам.

— Самі ж і винні.. Тож тоді, в двадцятім,
Не боючись поразок і негод,
Ми вірили у запалі завзятім,
Що все таки піднімемо народ.
"Величний змаг!" "Святий огонь ідеї!"...
А скрізь по селах хлопці, як орли —
Всіх армій дезертирами були...
Та не пішли також і до своєї.
Одні так просто:
— Мало вам війни,
Що знову до коня та до шаблюки?
А тут лежать неорані лани,
Земля чекає на робочі руки!
А інші ніби щирі і тверді
І на словах дають одверту згоду:
— Що ж? Треба готуватись до походу,
Ось тільки хай обсіємось... тоді...
І ми чекали: хай дошкульна влада
Притисне, розворушить мужика!
І далі скаженіли продотряди,
І кров'ю захлиналася Чека.
І щойно перед осінню пішли ми:
— Ударимо — і запалає враз!
... З дівчатами, старими і малими,
Набралося сімнадцятеро нас.
Отам були сюжети для поетів —
Якби, скажімо, Пушкін чи Байрон...
Ми продотряд посікли з кулеметів
І розгромили в лісі ескадрон.
Опало листя. Крізь найтонше сито
Почав дощі цідити листопад.
І вже дороги не було назад.
І вечір був. І нас було розбито.
Своя ж таки сволота продала.
А вдома жінка і мала дитина...
Скалічать жінку! Замордують сина! —

I я пішов за ними до села.
Нас обстріляли. Ранили дружину...
Її і сина ніс я на руках,
Наосліп, по лісах і байраках,
Крізь очерет, і терен, і шипшину.
Втомилися, згубили слід вони,
Заплутились у хащах — не дognати.
А в лісі — хутори, хазяїни.
І я постукає до котроїсь хати.
— Відкрийте, дядьку!
— А це ти, бандіт!
— Тож, дядьку!...
— Відійди, а то стріляю!
Отак підходив до вісъмох воріт:
Ніхто і під повітку не пускає.
Дружина вмерла. В чорній борозні
Я рив для неї яму — як собака.
Ще з вечора стояла мокра мряка,
А тут і дощ в лиці сипнув мені.
Я мокрі брили загорнув руками —
Хай, рідна, буде пухом ій земля.
А сам, на руки взявши немовля,
Подався в безвість вовчими стежками.
А через десять літ були вістки,
Що всі, кого ми кликали повстали,
Всі, як один, пішли на Соловки.
Коли ж самі і винні. Це — відплата.

За очерет і верболіз
Сховався ранній гість.
Стежками тихими поніс
Пекучу жовч і злість.
Хрустка під інеєм трава
В пожовклому садку,
І вітер брами розкрива
У простір, за ріку.
В холодних ягодах калин
Є присмак гіркоти,
Неначе в смуткові хвилини
Моєї самоти.
Шарлатні зорі свідини
І зернятна на них —
Це достигає восени
Краса плодів земних.
І скрізь, де казка золота,
Нема добра, ні зла,
Лише єдина красота,
Що все перемогла.

1958. Док - Суд.

Тамара ЯНОВСЬКА

ВІН СКАРБИ ТВОРИВ

З перших же днів моого знайомства з Юрієм Яновським мене вразило, як часто він згадує не-знайоме мені ім'я — Сашко. Досі я була далеко від кола літераторів і митців і тому, зацікавившись, спитала — хто ж це такий.

На відповідь мені довелось вислухати цілу лекцію про кіномистецтво, про талановитість, що ме-жує з геніальністю, про мистецтво й дружбу і ще про багато чого. Пам'ятаю, я не все зрозуміла з того, що мені було сказано. Але серцем усе ж відчула, ким є для Юри цей мало не легендарний Сашко Довженко.

З того часу я підсвідомо готувала себе до зустрічі з цією ще невідомою мені і такою надзвичайною людиною. Я уявляла собі, як зустрінуся з Довженком. Мені дуже хотілося, щоб він побачив у мені хоч і скромну, але все ж серйозну статечну дружину відомого письменника. Хотілося надати й належного вигляду своїй не дуже імпозантній постаті. Взуті, наприклад, черевики з щонайвищими підборами, які тільки в мене були, щоб здаватись вищою, і взагалі ґрунтовно підготуватись до такого відповідального іспиту.

Нарешті ця зустріч відбулась, але всі мої пляни полетіли шкереберть, і ось як це сталося.

У театрі "Березіль", в якому я тоді працювала, багато уваги приділяли спорту, танцям, акробатиці тощо. Для рев'ю, яке мало йти наступною програмою, готовувався велосипедний атракціон. Його готовували й виконували наші молоді актори. Була зайнита в ньому й я. Це був майже цирковий номер, і ми щодня тренувались.

Ось одного такого дня я прибігла на півгодини додому пообідати. Щоб не втрачати багато часу, я навіть не переодяглась в театрі. Накинула на себе тільки пальто, підкачавши тренувальні штани. Ще на мені був старенький светер з витягнутими рукавами, а на ногах спортивні бутси. Руки мої були вимащені мастилом, що ним я змазувала машину.

Двері мені відчинив Юрко. Він, значущо посміхаючись, сказав:

— "У нас Сашко!" Я кинулась назад, до дверей, але відступ мені був відрізаний. Юрія скопив мене за руку, поволік у кімнату і поставив перед Довженком. Я тільки й могла сказати: "Ой, та в мене ж брудні руки!" І, вернувшись, метнулась у ванну. Але, як на ту біду, води не було в крані!

— Води немає, давайте я вам зіллю, — почула я металевого тембрі голос, і Довженко з'явився у ванній і справді взяв глечик з водою.

Я дивилась на бруд, що стікає з моїх рук, уявляла собі всю мою жалюгідну постать, і мені так стало шикодя себе, що засвербіло в очах.

— Слухайте, Тамаро, у вас же зовсім дитячі руки! — сказав Довженко і голосно засміявся. А коли Юрія зайдов у ванну, він ще додав: "Смішна, Юрія, у вас мадам!" Ця його репліка мене зовсім знищила, і я довго не могла опам'ятатися. Але ніяковість мою як рукою зняло, коли, пообідавши,

Сашко змостився з ногами на тахту і словами: "Слухайте, Юріо..." почав свою розповідь — імпровізацію на творчі теми. Це була якась злива образів, характерів, ситуацій. Все це оздоблювалось доброю порцією українського гумору і виблискувало талантом. Ось наче рукою надзвичайного скульптора виліплюється обличчя героя, ось стикаються у неймовірній суперечності дві людські долі, ось пливє перед очима величний пейзаж, і на його тлі раптом народжується пісня... Шкодуєш тільки, що не в силі запам'ятати все те, що випромінює цей могутній талант.

Увечері, лягаючи спати, Яновський каже: "Так, Сашко, як акумулятор! Від нього можна наслажитись на кілька років!"

Ще запам'яталась одна зустріч... Я застала Довженка у нас, прийшовши ввечері після вистави. Розмова між Сашком і Юрієм, видно, тривала вже давно. Обоє були збуджені, і мені лишилось тільки пошкодувати, що я не була свідком її з самого початку. Довженко, захоплений розмовою, не помітив, що я прийшла. Я тихенько примостилась і собі на тахті.

На цей раз мова йшла про долю одного підводного човна й про людину, яка непримінна, і як це показати засобами кіно. Так надзвичайно розповідав Довженко, що в мене цілком склалося враження, ніби я дивлюся фільм. Це враження було настільке велике, що згодом, коли дивилася один непоганий фільм, я ніяк не могла згадати, де я бачила картину приблизно на таку ж тему, але набагато тоншу й емоціональнішу. І тільки зовсім випадково згадала, що її розповідав нам колись Сашко Довженко.

Яновський завжди казав, що ці розмови — імпровізації — метод роботи Довженка, що в розмовах відбирається й систематизується матеріал і перевіряється його емоціональна впливовість.

Але скільки творчої наснаги давали ці думки вголос щедрим, іноді зовсім випадковим, слухачам!...

Довженко бував у нас частенько, але, на жаль, мені не кожного разу щастило його побачити. Та по Яновському я завжди пізнавала, що був Довженко. Піднесений настрій, робочий захват і свіжі думки — ось що залишала по собі ця людина.

Другого дня після Юріного ювілею — 50-річчя з дня народження — прийшов до нас Довженко. І вперше після цих одвідин у нас обох було важко й тривожно на душі. Хоч темою теперішніх розмов була Каховка, і почувалось, що Сашко захоплений цією роботою, — все ж десь глибоко в його очах був захований сум. Раптом серед розмов він гірко посміхнувся і якось ні до чого сказав: "Ви навіть не уявляєте собі, Юріо, як я скучив за Україною". А потім довго теоретично доводив, що по-справжньому творча людина не може жити й розвиватись не на батьківщині. На прикінці він ще сказав: "Я хотів би жити на Україні, нехай хоч і в якій халупці"...

Голос у Довженка був особливий, трохи різкуногого, своєрідного тембру. Добре поставлені від природи, голосний. Коли Довженко був у квартирі, то на сходах ще можна було почути його голос. Яновський казав, що коли рівняти голос Довженка з якимсь інструментом, то зразу уявляєш собі фанфару. Довженко завжди говорив голосно, і я не уявляла собі, чи говорить він коли-небудь тихо.

І ось остання сумна зустріч. Юри вже нема. Давно нікого не було. Майже не дзвонить телефон. Раптом чую у передпокої такий знайомий голос. Виходжу з Юриного кабінету — Довженко! "Здрастуйте, Тамаро!" Мені важко опанувати себе. Але як я йому вдячна за цей прояв людяності. Сидимо в кабінеті Юри. Оповідаю Довженкові сумну свою історію, а він, трохи схиливши голову, уважно слухає. Я кінчаю розповідати й не можу втримати сліз.

"Слухайте, Тамаро", тихо, тихо каже Олександр Петрович. Я бачу, як в його очах бліснули сльози, і Довженко, одвернувшись і не кінчаючи фразу, довго стоїть біля шафи з книжками...

Скоро він пішов... і це я востаннє бачила Сашка Довженка.

Перегортаючи "Лісову пісню" улюбленої поетеси Довженка — Лесі Українки, я завжди перечитую той шматок тексту, де Мавка каже Лукашеві про його творчість:

— "Той цвіт від папороті чарівніший,
Він скарби творить, а не відкриває".

Я завжди згадую Олександра Петровича Довженка та інших дорогих мистців — і тих, яких

нема вже з нами, і тих, які здраствують і нині...

— які "скарби творять, а не відкривають".

(*"Вітчизна"* ч. 11, 1958)

ЗАМІСТЬ РЕПЛІКИ Л. Т. ОРЛИГОРІ

Наш знайомий Лев Тигрович Орлигора, або, як його колись назвали "Українські Вісти", "особа з потрійним звірячим прізвищем", в кількох числах вінніпезького "Нового Шляху" намагається заплямувати пам'ять великого майстра кіно Олександра Довженка та побічно атакує "Молоду Україну" за дві статті, присвячені Довженкові.

Серйозно відповідати на такий напад було б несерйозністю з боку редакції, тому обмежимося тільки мимохідним, майже співчутливим зауваженням:

Леве Тигровичу! Ми розуміємо, що Вам, як "також" "майстрові кіно", не дає спати слава О. Довженка. Занадто вже мізерно виглядаєте Ви в тіні його монументальної постаті. Тому й взялися Ви до класичного засобу Моськи, того миршавого, але злощо-заздрісного Моськи, що бреше на слона.

Але Ви повинні б розуміти, що плювання, брязкання брудною слизою на все, що вище Вас — не велика штука, всякий дурень може, не то що ось такий шановний персонаж, як Ви.

А найголовніше, що це плювання, всупереч Вашому затаєному сподіванню, не наблизить Вас ні на риску до таких постатей, як Довженко. Навпаки — воно тільки унагляднюю дистанцію.

Євген МАЛАНЮК

ІСХОД

Не забути тих днів ніколи:
Залишили останній шмат.
Гуркотіли й лякались кола
Під утомлений грім гармат.
Налітали зловісні птахи,
Доганяли сумний похід,
А потяг ридав: на Захід...
на Захід... на Захід...
І услід — реготався Схід.
Роззявляв закривлену пащу.
Г'яній подих нудив, як смерть.
Де ж знайти нам за Тебе кращу
Серцем, повним Тобою вщерть?

Оксана ЛЯТУРИНСЬКА

ОЙ, ПРЯДУ Я...

Ой, пряду я пасмо льону,
Гратись мислям не бороню,
Закружляти веретеном,
Тихо сплисти з уст іменом;
Вириваючись із рук,
Креслити нитками лук
І повторно
— знов і знов —
Битись пташкою в вікно.

Олекса ЮЩЕНКО

ЯК НАРОДИШСЯ, ПІСНЕ...

Як народишся, пісне, дзвінкою,
До тієї, гляди, не лети,
Що торкнулась серця рукою
Та між нами порвала мости.

Горді крила розправ і прилинь
До тієї, що не зна супокою,
Промайни над безмежжям
долин,
Як народишся, пісне, дзвінкою;

Промайни і поля і ліси,
Ніби чайка ясною рікою,
Як народишся, пісне, дзвінкою,
Мос серце ти їй віднеси.

І скажи: —
Ти чекала в тривозі?
Він прийшов.
Він стоїть на порозі!

Свирид ЛОМАЧКА

КАР'ЄРА ДОКТОРА ЦИБУЛІ

(Комедія-шарж з канадського життя на 3 дії. Початок див. у ч. 53-54 "МУ").

ДІЯ ДРУГА

(Кімната лікаря Печериці. Кімната розділена завісовою надвоє: в одній половині — почекальння, в другій — прийомна. В почекальні на столику різні газети, журнали. Троє відвідувачів — Джан, чоловік років 50 і Марфа Івановна. Чоловік і Марфа Ів. сидять майже поруч, Джан — окремо, поклавши ноги на стіл, зосереджено переглядаючи "камикс" і зовсім не звертаючи уваги на двох інших пацієнтів. В прийомній на стіні — три лікарських дипломи в рамках під склом. У менший половині — деяке лікарське приладдя на столі, всуміш з пляшками кока-кола та паличками для гри в гольф. Лікаря немає).

ЧОЛОВІК (Кладе газету, совається на стільниці, прикладаючи руки до живота): Оце чекаю вже часа три, а дохтора нема, і неізвесно коли буде. А тут у животі щось крутить, наче жорна. І нічого, кажись, не єв, крім миски голубців на громадському обіді, пляшки пива і, звиніть за вираження, галанського сиру. Мо' ще що з'їв, та вже не пам'ятаю... Як схопило мене, кажу я вам, як схопило, то... Не можу розказати, мисис, ще мужчині розказав би, а вам не можу... І як на-вмисне, дохтора нема. Пішов би до якого іншого, так по англійському не вмію... А в животі, кажу вам, таке діється, що трудно й розказати. Так, наче б там не голубці, а примусова репатріація...

МАРФА ІВ. (Зрезигновано): Да... У всякого своє... От і в мене тоже. По женському...

ЧОЛОВІК (Співчутливо): Розумію.... Воно, конешно, нічого, але як хто не має в молодості воздержання, то воно й на старість, тее...

МАРФА ІВ. (Трохи ображено): Що ви там балакаєте, "воздержання"! Краще не обжирались би, то й мали б "воздержані"! Тож мені, учитель.

ЧОЛОВІК (Примирливо): Та я нічого, мисис.. (Трохи помовчавши, до Джана): А в тебе що за клопіт, хлопче?

ДЖАН (Не відриваючи очей від "камикс"): Стомик.

ЧОЛОВІК (До Марфи Ів.): Що він сказав?

МАРФА ІВАНІВНА: Не понімаю.

ЧОЛОВІК (До Джана): Щось болить, кажеш?

ДЖАН: Стомик. Стомик флу і пойзон аві. Андерстен? Вел, таке, що чіхатись, ю-но? Короста.

ЧОЛОВІК: О, так, так, розумію... В мене теж колись була короста, так я змазував свинячим смальцем і нафтою. Помагає. А де дістав? (Джан мовчить). Можна глянути?

ДЖАН (Сердито): Но, но, невер майн! (Чоловік зрезигновано замовкає).

(Відчиняються двері й двоє людей вносять на носилках Цибулю. Заду йде стравожена Стефця і Гелен. Цибуля злегка постогнує. Носилки

ставлять на підлогу. Побачивши Джана, Гелен розцівітає посмішкою, підійшовши до нього, щось шепоче йому у вухо і обое непомітно зникають).

СТЕФЦЯ (Знервовано): Де лікар?

ЧОЛОВІК: Або ми знаємо? Секретарша сказала подождати і пішла. Ми ждемо ось вже скоро три часа, а їх нема... (Хапається руками за живіт).

СТЕФЦЯ (Сердито): Я знаю, де він. В Язичинської. Цілі дні пропадає в тієї гидри. (Рвучко підходить до телефону й телефонує): Гело! Чи є в вас доктор Печериця? Нема? Що значить нема, коли є?! Скажіть йому, що доктора Цибулю покусав скажений собака, його принесено до Печериці в почекальню... (Роздратовано): Та не собаку, ні, доктора Цибулю!... і він може кожної хвилини сказитися. Хай доктор іде негайно. Негайно, чуєте? (Кладе слухавку. Чоловік і жінка підхоплюються і виходять з кімнати, злякано обходячи Цибулю на носилках. Цибуля постогнує і щось буркоче).

(Входить доктор).

Д-р ПЕЧЕРИЦЯ: Галло, еверибоди, ватс ди меттер?

СТЕФЦЯ: А той метер, що он лежить, покусав скажений собака.

ПЕЧЕРИЦЯ: А звідки знаєте, що він скажений?

СТЕФЦЯ: Якби не був скажений, то не кувався б...

ПЕЧЕРИЦЯ: Ну, це ще не ознака сказу. (До Цибулі): Ви що, не можете ходити?

ЦИБУЛЯ: Можу.

ПЕЧЕРИЦЯ: То чого ж ви лежите?

ЦИБУЛЯ: Бо мені сказали лягти й не ворушитися.

ПЕЧЕРИЦЯ: Вставайте. (Цибуля встав). Де болить? (Цибуля, скривившись, невиразно показує рукою на нижню частину спини). Тут? (Цибуля стверджуюче хитнув головою. Печериця взяв зі стола щось на зразок побільшуvalного скла і показав пацієнтові рукою за завісу, в другу кімнату). Скидайте шмаття, подивимось!

ЦИБУЛЯ (Ображено): Яке шмаття? Це повашому шмаття? Та ви знаєте, скільки я заплатив за цей сут?

ПЕЧЕРИЦЯ: Ол рейт! Скидайте сут! Хоч сподні в вас фактично саме шмаття. (Дивиться). А до-о-бре він вас гризнув, та ще й в такому місці! Як це сталося? (Виймає з кишені жувальну гуму, кладе одну собі в рот, а другу простягає Цибулі). Хочете гем?

ЦИБУЛЯ: Дякую... Отож, зварили ми зі Стефцею мило. Акабас...

ПЕЧЕРИЦЯ: Що, що зварили? Мило?

ЦИБУЛЯ: Так, мило... Таке, кажу вам, гарне мило, хоч давай на десерт. Одне слово Акабас... В цілій хаті, особливо ж у кухні, пахне, як у раю... Прийшов сусід і каже: що в вас, каже, за псота, що дихнути нічим? Зразу зрозумів, що

це не просто собі мило, а для спеціального вжитку... Вже й пси кружляють коло хати, немов передчуваючи нечуване блаженство від нового продукту, Акабаса. Стефцю, кажу я, ти завжди була несправедлива до мене, не цінила моїх здібностей, а тепер бачиш? Та не далі, як за рік-півтора у нас буде ціла фабрика, комбінат, а на ньому червоними й зеленими вогнями спалахуватиме вночі магічне слово "А-ка-бас", а знизу, може трохи меншими літерами — "чудодійний продукт доктора Цибулі"...

ПЕЧЕРИЦЯ: Вел, я вже знаю, до чого ви оповідаєте. Хочете затягнути позику в нас у кредитівці. А чи ви вже вписалися в члени? Тут я маю апликеїшн... (жваво дістає якісні папери з шухляди стола).

СТЕФЦЯ: Но, но, докторе, прошу не давати юному ніяких апликеїшн... Якогось дня, як мене не було вдома, він підписав уже один апликеїшн, потім мусіли цілий рік платити, навіть не знаючи, за що. А тепер, після мила, то він і зовсім слабий на голову. Но, но...

ПЕЧЕРИЦЯ: Вел, як хочете, але чим же я вам можу помогти? Хочете кока-кола?

СТЕФЦЯ: Дякую, я хотіла б, же би ви дали юму якесь лікарство або масть, смарувати те місце, чи якусь голку, бо то, може, зараза...

ПЕЧЕРИЦЯ: Сюр, що зараза! Ось тут маєте рицину для дезінфекції (наливає в склянку й подає Цибулі).

ЦИБУЛЯ (Випив і скривився): То я не доказав... Зварили ми, значить, зі Стефцею те мило. В цілій хаті, а особливо в кухні, пахне, як у раю... Прийшов сусід і каже: що в вас, каже, за псота, що дихнути нічим? Зразу зрозумів, що це не просто собі мило, а собаче, та ще як — А-кабас! Вже й пси кружляють коло хати...

ПЕЧЕРИЦЯ: Це вже ви оповідали, кажіть, як було далі, та гаряп, бо я ту бізі слухати тут ваші сторі!

ЦИБУЛЯ: Та не перебаранчайте, докторе. я хочу розповісти все, як було, по порядку. В нас у старому краю докторі венце слухали і мовчали, а тут поважна справа...

ПЕЧЕРИЦЯ: Ол рейт, говоріть!

ЦИБУЛЯ: Стефцю, кажу я, а веди но сюди Дарлінга...

ПЕЧЕРИЦЯ: Кого?

СТЕФЦЯ: Дарлінга, собачку, так назвали ми його по англійськи, бо по нашему він не розуміє...

ЦИБУЛЯ: Та чого там не розуміє, Стефцю, розуміє, але ти вперлася Дарлінг та Дарлінг... Я хотів назвати Рябком, але що буду робив з бабов, як в неї брак національної свідомості? Отож кажу: веди но, Стефцю, Дарлінга. Приводить. Такий інтелігентний песик, що аж любо. Стефця файно підгодувала його, причесала, шерсть вилискує, як срібло. Взяв я в жменю трохи мила Акабас, добре розітер його в п'ястуках і давай намилювати Дарлінга. Дарлінг так і вишкірився від вдоволення. Ну, кажу, Стефцю, добре мило! Подивись на Дарлінга, як шкіритися! Намилив його спину, хвоста, лапи, а потім спробував ще подекуди намилити, аж тут... (Зрезигновано замовкає).

ПЕЧЕРИЦЯ: Ну ѿ що ж далі? Оповідайте!

ЦИБУЛЯ: А далі... далі я вже добре ѿ не тямлю, що сі стало, чи то я, може, якось не з руки його притиснув, чи що, але Дарлінг раптом як загарчав, як кинувся, як угородив мені зуби в таке місце!... Зразу потемніло мені в очах...

СТЕФЦЯ: Воно ще б, може, й ніц, але він ся злапав з болю руками за укушене місце, а руки були в милі... Тут уже він заревів, як недорізаний, підскочив мало не до суфіту і зімлів...

ПЕЧЕРИЦЯ: Зімлів від мила? Дивно. Але як ѿ було мило?

СТЕФЦЯ: Та відомо як — Акабас. Зварене за спеціальною рецептю, з джевексом...

ПЕЧЕРИЦЯ: Вел. Погана справа. Треба, мабуть, дати застрик від холери... (Бере голку, що скідається не так на голку, як на добре шило).

ЦИБУЛЯ (Злякано): Та ѿ ви кажете? А ѿ якісні познаки холери?

ПЕЧЕРИЦЯ: Вел, є. Тільки я ѿ не зовсім сюр — холера це чи сказ, чи може (крутить біля голови пальцями) ментал анбалансед... Гроші маєте?

СТЕФЦЯ (Поспішно виймає гроши з торбинки): Тут, докторцю, тут гроши, дорогенький, лікуйте його, робіть щонебудь, бо я чую, що й сама зварюю...

ПЕЧЕРИЦЯ: Бі квайт. (Ховає гроши в кишеню). Все в порядку. А тепер, мистер, лягайте на живіт, я дам вам голку проти дізенфекції... (Цибуля лягає. Печериця виймає з кишені якусь картку і дас Стефці). Тут, мисус, адреса мого доброго приятеля погребника. В случай чого зголосіться на цю адресу, має добре гроби і та-но. В разі скарги небіжчика, гроши вертає.

СТЕФЦЯ (Витирає хусточкою очі, ховає картку в торбинку): Дякую, докторе...

ПЕЧЕРИЦЯ: Але донт ворі, мисис, я добрий лікар, в мене вмирає кожен третій клієнт, а не так, як у доктора Різуна, кожен другий. Ось тільки дам вашому мистерові голку і він може йти куди хоче, хоч би й на весіллє... (Бере шприц з грубою, довжелезною голкою, закачує Цибулі сорочку на спині і штрикає. Цибуля підскакує, як очманілій, падає на підлогу і з вираженими очима зривається на рівні ноги, а тоді хапає Печерицю за комір).

ЦИБУЛЯ (Розлючено): То оце така голка? А колов би тебе дідько такою голкою! Та тобі коней лікувати, а не поважних громадян!

ПЕЧЕРИЦЯ (Відриваючи руку Цибулі від своєї краватки): Стап, мистер, стап, не робіть трబлів, бо покличу поліцію. Це вам не в старім краю! Хоч би я й зарізав вас, то невер майн, я маю лайсенс! (Показує рукою на стіну з дипломами). До того ж ви мене так заморочили, що я вже не сюр, яку я голку вам дав — від дізенфекції, чи таку, щоб ви зовсім здуріли. (Дивиться на голку). От бачите! Не ту, що треба. (Розводить руками). Помилувся!...

СТЕФЦЯ (Злякано): Що ж тепер буде?

ПЕЧЕРИЦЯ: А я знаю? Може мистер зовсім здуріє...

СТЕФЦЯ: Ой лишенко! (Хапає Цибулю за руку). Біжім мершій до шпиталю, най викачують! (Вибігають).

ПЕЧЕРИЦЯ (Виймас з кишені гроши, перераховує й ховає в кишеню. До публіки): Добре, що хоч гроши догадався взяти заздалегідь! Бо ці ді-пі готові ще не заплатити!...

(Зависа)

ДІЯ ТРЕТЬЯ

(Обстанова та сама, що і в першій дії. В кімнаті, біля канапи — квіти. Цибуля сидить на канапі і говорить сам до себе).

ЦИБУЛЯ: То вже як не щастить кому, то не щастить... Прибіг ото я до шпиталю, до емердженсі, і кричу: Рятуйте! Стефця, звісно, теж кричить, та так, якби її пороли. Вже й не знав я, хто з нас більше хворий — я чи вона. Вибіг лікар. В чім справа? А в тім, кажу, що справа кепська, що Печериця дав мені не ту, що треба, голку... Яку голку, питают, що за печериця? Якось там я вже ім розказав, як умів, положили мене на стіл і дивляться... Нічого, кажуть, мистер, вам не сталося, даремно бігли, аж захекались... Укол, щоправда, паршивенький, але нічого вам від нього не станеться, бо то не сиропатка, а вода, тільки що трохи бруднувата... А що до цього (показав рукою позад себе) — вони назвали це якось по-латинському — то це та-кож, кажуть, загоїться... Посмарували плечі, як слід, йодиною, заліпили пластром та й одпустили... (Трохи помовчав). Воно б хворому, годилось трохи полежати, та хіба полежиш? Не минуло й двох тижнів, як Стефця знову присікалась. Досить, каже, лежати, чого вилежуєшся? А хіба ж я хочу лежати? Я б охоче посидів трохи, та не можу... Прийшли тут різні вислови співчуття від окремих осіб і організацій, дехто навіть надіслав квіти... Ось, напримір, квіти від молочарні "Сироватка", ось від Ліги Цнотливого Жіноцтва, ось від редактора Письменного... Дай їм, Боже, здоровля! Що то, як заслужений чоловік, та ще й як потерпів на громадській роботі! А тут всілякі вам асекуратори, хоч замикайся. Тільки випровадив одного, як другий в двері. Мистер Цибуля, заасекуруйтесь від скazu! Мистер Цибуля, заасекуруйтесь від собак! Мистер Цибуля, заасекуруйтесь від гарячки! Мистер Цибуля, заасекуруйтесь від розвільнення шлунка! (Сердито сплювуює). Тъфу! Але Стефця всіх їх зразу ж випровадила... (Дзвінок). О, чи я не казав! Це вже знову асекурація! (Входить жінка з різними коробками в руках).

ЖІНКА (Швидко, не даючи Цибулі вимовити їй слова): Гуд дей, сер, гав ар ю, лавлі дей, інз'т?

ЦИБУЛЯ: Асекурейшен? Но! Но спік інг-ліш! Нот андерстен! Гуд бай! (Намагається випровадити її з кімнати). Іди до песьої мами!

ЖІНКА (Радісно): О, ю спік українісн! Я можу говорити український! Моя мама був у-країнський! Я до вашої мисис!

ЦИБУЛЯ (З полегшенням, гукає до сусідньої кімнати): Стефцю, це до тебе! (Входить Стефця).

ЖІНКА: Гуд дей, леді, гав ар ю, лавлі дей, інз'т? Пані андерстен український? (Розкриває коробки і виймає різної форми й розміру пляшечки і баніочки). Я тут маю на сел перфюм, крім, повдер, ліпстик, лошен, неіл поліш, гом перманент і все, що треба для лавлі лукінг, модерн мисис. (Дістас з валізки інші жіночі речі — нічні сорочки, нагрудники й т. п.). Ось тут вері модерн брас-голдер, такий самий має Мерлін Монро... Може, мисис потребує бігер сайс? (Стефця заперечливо хитає головою). А цей ось повдер дюже добре вживати на файс проти рінкелс енд спатс, а цей ліпстик такий, що як мисис поцілують мистера чи кого іншого (Цибуля при цьому слові люто глянув на продавальницю), то на писку нотінг не лишиться. Сама знаю... (Стефця спершу слухає байдуже, але згодом дуже зацікавлюється).

СТЕФЦЯ: Та невже?

ЖІНКА: Я даю гаранті, якщо мисис не полюбить цей ліпстик, то моні бек. А цей ось крім, смел! (pxas Стефці під ніс), цей крім вживав кожна голивуд бюті.

СТЕФЦЯ: Ну, як так, то я беру. (Вибирає всякі пляшечки і баніочки. Цибуля здигає племіча. Знову дзвінок. Цибуля відкриває двері. Всовується обличчя чоловіка, що тримає в руках кошика).

ЧОЛОВІК: Гуд дей, сер, гав ар ю, лавлі дей, інз'т? Ай ем селінг найс, лавлі догс фор гомкіпінг. (Витягає з кошика собаку).

ЦИБУЛЯ (Люто): Що? Собака? Гуд бай! (Зачиняє двері так, що ледве не прищеплює носа продавцеві. Скриєвившись, обережно сідає на канапу. Тимчасом торг між жінками закінчено, Стефця набрала безліч усіляких пляшечок, платить гроши і відпроваджує продавальницю до дверей).

ЖІНКА: Денк ю, леді, денк ю вері мач, сі ю некст вік!

СТЕФЦЯ: Гуд бай! (Закриває за нею двері і йде до кухні. Дзвонить телефон).

ЦИБУЛЯ (Підіймає слухавку): Доктор Цибуля. Так. Я слухаю. Що-о-о? Довкола світу? А може б так довкола сонця й місяця? Що? Не жартуєте? Я також не жартую... Кажете, добрий бізнес? (Раптом зацікавлюється). Цікаво... Цікаво...

(Входить Стефця і прислухається).

СТЕФЦЯ: Що таке? Маєш бізнес? Щось добре?

ЦИБУЛЯ (Закриває рукою слухавку. До Стефці): Не заважай. Тут мені пропонують взяти участь в першій українській подорожі довкола світу...

СТЕФЦЯ: Довкола світу? (Радісно сплескує руками). Та що ти кажеш?

ЦИБУЛЯ: Те, що чуєш. Почекай, най довідаєся докладніше. (До слухавки): Чи могли б ви розказати мені про цю справу докладніше? (Слухає). Так... так... Цікаво... Не погано...

Змінити прізвище? Навіщо? Так, так... Подумаю... Але знаєте що? Я, на жаль, не можу їхати. Не загоїлось... Не скоро, кажете? Ну, хіба що не скоро... 500 доларів, кажете? Якнайскоріше? А ви сюр, що вернутися?.. Ну, добре, передам. Ось лише пораджується з жінкою та й передам. Так, так, сьогодні ввечері... (Кладе слухавку).

СТЕФЦЯ: Ну, що там?

ЦИБУЛЯ (Сідає на канапу, Стефця поруч. Діловито): Поважна справа. Зорганізовується перша подорож українців довкола світу...

СТЕФЦЯ: А чого?

ЦИБУЛЯ: Ну, як чого? Щоб об'їхати довкола світу...

СТЕФЦЯ: А навіщо?

ЦИБУЛЯ: Як то навіщо? Ну, щоб об'їхати...

СТЕФЦЯ: А що ж там робити?

ЦИБУЛЯ: Де?

СТЕФЦЯ: Та довкола світу...

ЦИБУЛЯ (Трохи нетерпляче): Та не заважай! Най я розповім по порідку. Отже, справа ставиться серйозно, на широку скалю... Патріотично-бізнесова операція...

СТЕФЦЯ: Справді?

ЦИБУЛЯ: Так. (Гордовито). Зaproшуєть мене. Розуміш? Ме-не (показує пальцем на себе) запрошуєть. Так оце я й думаю: їхати, чи не їхати?

СТЕФЦЯ: Звісно, що їхати. Як така справа, то тільки їхати. А коли ж та експедиція виїжджає?

ЦИБУЛЯ: Та вона виїжджає вже два роки, але незабаром, здається, виїде.

СТЕФЦЯ: А чим?

ЦИБУЛЯ: Не спітав. Та, мабуть, джетовим літаком...

СТЕФЦЯ: Надзвичайно! Як шкода, що я не мужчина...

ЦИБУЛЯ: Не в цьому справа. Треба заплатити 500 доларів...

СТЕФЦЯ (Розчаровано): Е-е...

ЦИБУЛЯ: Але гарантують, що повернуть подвійно або потрійно. Гарантують! І то є передні люди!

СТЕФЦЯ: Е, зустріч мистців Америки й Канади теж влаштовували передні люди...

ЦИБУЛЯ: Ну, Стефцю, так не можна! Якщо так думати, то виходить, що поза нами на еміграції взагалі немає передніх людей!

СТЕФЦЯ: Так виходить!

ЦИБУЛЯ (Завагавши): То я, мабуть, відмовлюсь... Правду кажучи, я й сам вагався — їхати, чи не їхати?...

СТЕФЦЯ: Що ти, що ти, їдь! Якби навіть пропало 500 доларів, то все одно їдь! Як мій форман довідається, що ти поїхав довкола світу, то він зразу підвищить мені платню. А пані Пашецька лусне з заздрощів! Навіть і не думай відмовлятись!

ЦИБУЛЯ (Підозріло): Он воно як! Тобі залежить на мені, чи на форманові? Так і кинулася — форман! (Перекривляє). А те, що рідного чоловіка, відомого українського патріота Цибу-

лю, можуть десь у бразілійських хащах роздерти на шматки крокодили, чи яка інша звірина — то це тобі байдуже?!

СТЕФЦЯ (Схаменувши): Та не байдуже, Тодю, не байдуже! (Пригортається). І чого ти розгнівався? Я це тільки між іншим сказала, само вискочило, а взагалі я навіть і не знаю, чи й виживу без тебе хоч би й тиждень...

ЦИБУЛЯ: Справді?

СТЕФЦЯ: Справді.

(Цибуля обіймає Стефцю з виразом ідилічної згоди).

СТЕФЦЯ: То пиши чек, я маю йти до штори, то по дорозі вкину в баксу. (Цибуля йде до столу, виймає чекову книжку й перо, деякий час вагається, але зрештою пише).

ЦИБУЛЯ (Крутнувши головою): Гм... 500 доларів! Легко сказати!... (Вкладає чек у конверт, надписує адресу, залиплює й віддає Стефці. Стефця виходить). Тяжко виписувати таїк чек, але... як треба, то треба. В бізнесі так: не ризикуєш — не заробиш. А тут не тільки заробіток, а ще й гонор... Уявляю собі, що почнеться після нашого від'їзу в українській пресі! Доктор Цибуля в Африці. Доктор Цибуля серед дикунів Нової Гвінії! Доктор Цибуля геройчно пропливає Суецький канал! Доктор Цибуля в снігах Кіліманджаро! (Схаменувши). Стій! що це я балакаю? Казали ж, щоб змінити прізвище... Власне кажучи, я зовсім задоволений таким, як є, і вогуле не потребую ніц міннати, але кажуть, же для міжнародних контактів воно чомусь не надається... Як же б я його змінив? (Міркує). Цибуля... Цейбелль? Циб?... Цаб?... Хоч би деяку подібність до Цибулі зберегти... Цубер... Цибульон... Цибар... Ні, без Стефці не придумаю. (Гукає). Стефцю, іди сюди! (Входить Стефця). Стефцю, ти в мене швидка на язик, як би ти змінила мое прізвище на якесь таке... немов би іноземне... Воно, знаєш, зручніше для міжнародньої (широкий жест) кар'єри...

СТЕФЦЯ (Радісно): Тодю! Та я давно вже мрію про якесь шляхетніше прізвище, бо, подумай сам, навіть якосі ніяково... Цибуля! (Кривиться).

ЦИБУЛЯ: А як цибуля по-англійськи? Оніон?

СТЕФЦЯ: Оніон. Але цибуля в кожній мові цибуля. Краще якосі інакше... щось таке романтичне, французьке... Я, бувало, як ходила до торговельки, то знала безліч імен з французьких романів. (Пригадує). Ежен, д'Артаньян, Мопасан, Мек Артур, Оріоль...

ЦИБУЛЯ: Оріоль! Я думаю, що Оріоль найкраще, звучить, як Оніон, тобто Цибуля... А крім того, так називається бувший французький президент. (Задоволено походить по кімнаті). Оріоль! Гав ар ю, містер Оріоль? Денк ю, файн. Як ся маєте, месьє Оріоль? (Баском). Не зле... Навіть ніхто й не догадається, що я з Гусятини, а не з Парижу... (Спохопивши). Але ж біжи, Стефцю, вкидай листа, бо ще запізниться...

(Стефця виходить).

ЧОЛОВІК ІЗ ЗАЛІ: Пане докторе, мені здається, що ваша подорож довкола світу досить фантастичне підприємство. Я маю для вас реальнішу пропозицію, а саме — посаду мовного редактора в газеті для дітей "Наш Повіт".

ЦИБУЛЯ (Зацікавлено): Мовного редактора? Овшім... Але чому ж ви мовчали, аж поки я не вислав чека? Ідіть сюди, поговоримо... (*Чоловік із залі іде на сцену. Цибуля підсуває йому крісло.*) Сідайте!

ЧОЛОВІК (Подав Цибулі руку): Називаюся магістер Бараболя. Видавець і редактор газети "Наш Повіт".

ЦИБУЛЯ: Дуже приємно. Файно. Радий познайомитися. Доктор Цибуля.

БАРАБОЛЯ: Отже, справа така. Я недавно зфайрував нашого мовного редактора з уваги на його несолідарність з видавцем. Справа така. До редакції зайшов діточий письменник Болячка і спітав, як правильно писати слово "нитуди" — вкупі, чи окремо. Я сказав, що вкупі, з двома "д", а мовний редактор, прошу я вас, зовсім нетактовно, не зважаючи на те, що я видавець і головний редактор, заперечив, і почав запевняти, що слово "нитуди" пишеться з двома "т", бо в корні слова "тут" є, мовляв, двоє "т". Зав'язалася дискусія, в ході якої я, зденервувавшись, ляснув мовного редактора річником "Нашого Повіту" по голові. Якої ви думки про цю справу?

ЦИБУЛЯ: Про те, що ви ляснули, чи про писання слова "нитуди"?

БАРАБОЛЯ: Про писання слова "нитуди".

ЦИБУЛЯ (Зітхнувши): Складна справа. Без словника, знаєте... трудно. Але я ся схилюю до вашої думки...

БАРАБОЛЯ: Зразу видно інтелігентного хлопа! Отже, коли і на яких умовинах ви приступили б до праці?

ЦИБУЛЯ: Мушу ще порадитися з дружиною. Найгірше те, що я вже вислав чека на експедицію. Але може ще якось полагодимо справу. Вступіть завтра.

БАРАБОЛЯ: Гаразд. Отож до завтра! (*Входить*).

ЦИБУЛЯ (Сам. Задумано): Посада мовного редактора.. Гм.. не зле. В мові я, правда, не дуже то тес.. але яка еміграційна газета має працвильну мову? Ніяка. Отже — не святі горшки ліплять. Аби обнати посаду, а там буду видів. Справлюся! Шкода лише, що він так пізно зголосився!

(*Дзвонить телефон*).

ЦИБУЛЯ (Підіймає слухавку): Галло! Слухаю. Вислав, а як же, вислав... Стефця вкинула в скриньку. Завтра виїжджаємо? Але ж це неможливо! Я не готовий! Та не готовий, кажу вам, розумієте, чи ні? Не можу! Як то пропадуть гроші? Що значить пропадуть? (*Сердито*). А, що ви мені балакаєте! (*Кладе слухавку і знервовано бігає по хаті*). Оце так підрядився! Їдуть! Уявіть собі — завтра їдуть! Треба збиратися, а тут і Стефці немає! Де ще та Стефця швендяє? Мабуть, побігла розповідати всім знаю-

йомим, що я їду довкола світу... (*Зітхас. Витягає з-під ліжка валізу й починає напихати в неї різні речі. Входить Стефця*). Стефцю, мерщій пакуй мої речі. Іду!

СТЕФЦЯ: Куди ідеш?

ЦИБУЛЯ: Тож довкола світу! Щойно дзвонив організатор експедиції, що завтра виїжджаємо...

СТЕФЦЯ (Заметушилася): Ой, лишенько, так скоро? А коли ж я вспію що спечи на дорогу і попрати шматтє?...

ЦИБУЛЯ: Казали, виїдуть за кілька місяців, а тут гляди — завтра! Я вже й відмовився б від цього всіго, але шкода грошей — пропадуть...

СТЕФЦЯ: Та вже їдь, Тодю, їдь! Ще до завтра доволі часу. Лягай спати, же би добречувся на дорогу, а я спакую тобі речі і спечу пляшок. Хоч би не забути чого ззагарячу...

ЦИБУЛЯ: Не забудь покласти цигарок і сахарини, може виміняю що в Німеччині!...

СТЕФЦЯ: Добре. (*Цілує його*). Добраніч! (*Входить*).

ЦИБУЛЯ (Зрезигновано): Не мала баба клопоту... Ех! (*Лягає на канапу і гасить світло. Пodeякомu часi входить Стефця з двома валізками. Знову дзвонить телефон*).

СТЕФЦЯ: Гелло! Доктор? Ні, докторова. Здати заздалегідь речі? Виїдуть окремо? Добре, добре, скажу... Зараз скажу... (*Кладе слухавку i будить Цибулю*). Вставай, Тодю! Треба здати речі...

ЦИБУЛЯ (Спросоння): Які речі?

СТЕФЦЯ: Щойно дзвонили, що треба найпізніше за годину-півтори здати речі, бо їх буде вислано вперед, заздалегідь... Отже їдж скоренько та спіши на двірець.

ЦИБУЛЯ (Неохоче встає): Не мала баба клопоту... (*Іде в кухню, Стефця докладає ще дещо в ванізки, час від чаєу поглядаючи на годинник*).

СТЕФЦЯ (Гукає в кухню): Швиденько, Тодю, бо спізнишся! (*Входить Цибуля, щось жуєчи*).

ЦИБУЛЯ: Не дадуть спокійно й поїсти! (*Стефця подає йому плащ і капелюх. Цибуля одягає*).

СТЕФЦЯ: Швиденько, Тодю, бо спізнишся!

ЦИБУЛЯ: А котра година?

СТЕФЦЯ: За 20 хвилин десята, а о десятій найпізніше ти повинен бути на двірці.

ЦИБУЛЯ (Схопившиесь): То чого ж ти зразу не сказала? Та я не встигну! (*Хапає валізи*). До побачення, Стефцю! (*Цілується. Цибуля майже вибігає з хати. За хвилину за сцену чути якийсь глухий удар. Відкриваються двері i входить Цибуля без капелюха, з величезною синьою гулею на лобі, з валізками в руках. Ставить валізки на підлогу, мовчки скидає плащ і лягає горілиць на канапу. Стогне*).

СТЕФЦЯ (Трохи злякано): Що сталося, Тодю? В чим справа?

ЦИБУЛЯ: Ох! Не питай...

СТЕФЦЯ: Але в чим справа, Тодю?

ЦИБУЛЯ: Ох! Дай спокій!...

СТЕФЦЯ: Що це в тебе на лобі?

ЦИБУЛЯ: Не їду, Стефцю. Хай їй грець, тій подорожі, не їду!

СТЕФЦЯ: Але чому, що сталося?

ЦИБУЛЯ (*Сідає на канапі*): Ой! Ну, хіба ж якась поважна справа робиться в цей спосіб? Не встиг я сяко-тако заснути, як алярм — вставай! Не встиг я сяко-тако щось зісти, як алярм — біжи! Ну, вхопив я ті нещасні валізки, зірвався, та ззагарячу тріснувсь головою об одвірок, аж дзвони загули мені в голові і потемніло в світі... Ледве-ледве знайшов я двері в хату... Хай їй грець, тій подорожі, не їду! (*Лягає знову на канапу, стогне*).

СТЕФЦЯ (*Побігла в другу кімнату, принесла змоченого в воді рушника*): Ну, гаразд, Тодю, гаразд, серденко, не їдь! Обійдемося ми й без подорожі. Я вже маю інший плян. Купимо склеп і я зачну торгівлю пляцками. Правду кажучи, мені аж свербить чимнебудь от таким делікатним торгувати... Стоїш собі наприклад, за лядою, вся в білому, як до причастя, і тільки клащаєш касою: 30 центів, 45 центів, долар тридцять, п'ять доларів, десять доларів і так далі... Грошенята пливуть, як потічок. А яка повага від громадянства: "Пані докторова, а що коштує той пляцок?", "Пані докторова, а по чому ті струдалі?", "Пані докторова, а загорніть мені десяток тих кавальчиків!" Там, гляди, і знимок у "Розбудові" з'явиться, от, мовляв, така то й така пані не просто собі пані та й годі, а краса і гордість нації, приклад для жіноцтва не лише Торонта, а всієї Америки і Європи. Дам п'єтку чи там десетку на пресовий фонд, і напишуть, що хочеш. Так що, Тодю, я вирішила. Буду торгувалася пляцками. Я думаю, що це для мене самий підходящий бизнес.

ЦИБУЛЯ: Якими пляцками? А хто ж їх буде нам печі?

СТЕФЦЯ: Я.

ЦИБУЛЯ: А ти ж умієш? Для цього ж треба спеціяльне вміння і рецепти...

СТЕФЦЯ: Рецепту я вже маю. Ось. (*Виймає папірець і читає*): Яйця свіжі, або які є, маргарина, смалець, сухий хліб, сир, гречана крупа, цукор, оцет та інше... Розмішати в ступі і печи в рурі при температурі 500 ступенів...

ЦИБУЛЯ: Та це ж рецепт, по якій ми варили мило!

СТЕФЦЯ: Ні, для мила ми додавали пляйстер і джевекс, а для тортів я все це вилучила...

ЦИБУЛЯ: Ну, хіба що так. Тобі видніше. Ти в мене геніяльна, Стефцю...

СТЕФЦЯ (*Пригортається до Цибулі*): Ти також геніяльний, Тодю... А як ти чуєшся?

ЦИБУЛЯ (*Обережно має гулю*): Та ніби ліпше... Стухає...

СТЕФЦЯ: То я думаю, Тодю, що тобі слід би піти і знова попроситись на роботу, бо пляцки, звісно, гарна річ, але заки ще той бизнес піде, то нам же треба якось жити... (*Встає і починає наповнювати "лонч-баксу" всякою іжею*).

ЦИБУЛЯ (*Зрезигновано*): Так, так, Стефцю, я піду! Звісно, що так... Тут така заведен-

ція, що ніякі дипльоми, ніяке образування ніц не варті. Кому цікаво, що ти доктор, можна сказати вчений, еліта і вдекорування нації!? Тут міркують просто: ось, мовляв, чоловік вартий 10 тисяч, а ось 20, а он той, що має добрий бізнес, той 40 або й 50 тисяч. А он той, професор, той ніц не вартий, в нього навіть немає банкової книжки... Що ж, піду до жида замітати! Чи думав я, що мене, доктора, чоловіка образованого й інтелігентного, з дипльомом у кишені, та чекає тут така кар'єра!

СТЕФЦЯ (*Подає йому "лонч-баксу"*): Швиденько, Тодю, вже час іти. Ще спізнишся...

ЦИБУЛЯ (*Мелянхолійно одягається в робочий одяг, бере "лонч-баксу" і рушає до дверей*): Така кар'єра...

ЗАВІСА.

Адам Міцкевич

ПАН ТАДЕУШ

(Уривок)

Про що тут думати на брукові Парижу,
Принісши з вулиці і голову несвіжу,
І вуха, сповнені слозами брехунів,
І серце, де горить запізній жаль і гнів?
Біда нам, земляки, що в часі небезпеки
Лякліві голови понесли в край далекий!
Бо де лиш ступлено, — тривога з нами йшла,
І ворогами всіх сусідів нарекла,
І, кривди сповнивши глибокодонну чашу,
На наші голови скликає страту нашу,
І нас оковує з безжалісний ланцюг, —
А світ на ці плачі не має, браття, вух!
Як ніч, як день тяжкі вражаютъ нас новини,
Що б'ються, ніби дзвін над віком домовини,
І зичить смерти нам і недруг, і сусід,
І помста, і ганьба ступає нам у слід,
І навіть в небесах надія не зоріє...
Чи ж диво, що тепер людина гасне, скніє,
І, розум втративши у муках нелюдських,
Одно знущається і з себе, і з других!

Переклад Максима Рильського

"У мене одна наречена, наречена з колиски, про яку я думав, мабуть, і тоді, коли не вмів ще говорити. Наречена, що для неї я жив ціле життя, їй присвятів сталеву шпагу і за неї підставляв під мечі важкий щит... Пройшли передо мною покоління чужих ірідних людей, і всім я з гордістю дивився в вічі, боронячи життя й честь моєї нареченої. Її коси, як струмені, розлились по землі, її руки, як благословіння, лягли на поля, її серце палає, як серце землі, посилаючи жагучу кров на нові й нові шляхи. Для неї я був сміливий і упертий, заради неї я хотів бути в першій лаві бійців — бійців за її розквітання. Для неї я полюбив море, поставив на гербі якір, залізний важкий якір, що його приймають усі моря світу, і колишеться над ним могутній корабель. Культура нації — звуть її."

(Ю. Яновський "Майстер корабля").

Вас. ОНУФРІЄНКО

СЛОВО ДО МОЛОДІ

Скорчивши ноги в огидному русі,
Ніби уставши в дорозі з коня,
Крутиться він у грімкій завірюсі,
В гущі партнерку свою доганя.

Та ж скаженіс, тупоче ногами,
Сукня злітає на плечі легка,
В дикім пориві п'янкої нестяями
Ловить повітря нестримна рука.

Нащо вино, як ревуть саксофони —
Пralісів диких забута луна?!

Нащо вино, коли пралісів тони —
Наче напою п'янка рідина?...

Вмер би від радости рід папуаса,
Рота б від дива розкрив готентот,
Бачачи, як недосяжна ім раса
Все переймає від них без турбот.

Музика, танки, мальовані брови,
Дики гризаси і голі тіла —
Краї досягнення дикої крові,
Все, що природа для диких дала!...

Шкода здичавілу нашу дитину,
Що перешовши багато країн,
Молиться зараз на дику людину
І кинувши все, ій летить навзгодін.

Танки й робота — як в дикий оселі,
Праця і танки, і поблиск прикрас.
Молоде, кидай забав своїх стелі,
Кидай і вчися — для себе й для нас.

Книг нерозрізаних товпляться стоси.
Жовкне папір, іржавіє перо...
А коли якір піднімуть матроси
І ляже дорога — туди, за Дніпро...

Що понесеш ти із мандрів додому?
Що ти покажеш братам молодим?
Музику джунглів і дикого грому,
Штучні усмішки, прикраси і грим?...

Брязкіт оглушливий дикого джазу,
Виплиги й путані вимахи ніг, —
Рідним братам танцювального сказу,
Що покоряє вас ледве не всіх?...

Зійдетьесь, станете в вільному домі,
Де розцвітатиме щастя поріг,
Будете — сестри й брати незнайомі,
Що позбиралися з різних доріг.

Так би хотілось, щоб очі іскрились,
Розум світився у ваших словах,
Так би хотілось, щоб в світі навчились,
Як мандрувати у хвилях — думках;

Як підніматись і линуть над світом
Серцем розумним і чистим своїм,
Як зустрічати веселим привітом
Думки нової проречистий грім...

Бачить красу у весні повноводій,
В сонці, у травах, в сузір'ях нових,
Чути красу неосяжних мелодій —
Спадщину велетнів, вічно живих.

Хай готентотам і джази, і скоки —
Музика джунглів, чужої землі;
Гляньте угору: там небо високе,
Гляньте удалі, де пливуть кораблі.

Прийде година, чи завтра, чи нині, —
Ляжуть на північ носи кораблів.
Що ж ви за дар свій дасте батьківщині,
Що зустрічатиме блудних синів?...

Австралія, 25. I. 1956 р.

Вол. ШЕЛЕСТ

ЕВОЛЮЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АВІЯЦІЇ

Праісторія та історія перших спроб

Проблема літання зародилася правдоподібно вже в першій фазі еволюції людського розвитку на нашій планеті-землі. Наші пращури, пересуваючись з місця на місце суходолом і зустрічаючи на своїх шляхах природні перешкоди, як ріки, озера, стрімкі скелі, не могли не задумуватися про засоби, з допомогою яких можна було б скорочувати шлях. Природа давала для цього приклади: звалене дерево через нешироку ріку піддавало думку, що так же само можна робити штучні містки для переправи. Пливучий стовбур у річці міг скерувувати думку ще далі, до ще більшого винаходу: будувати пливучі плоти. Пізніше їх замінювали човни з випалюваними і видовбуваними жолобинами. Глибина річки чи озера підказувала, що треба замінити жердину на весло і т. ін.

Можна припустити, що думка "літання" була першою перед плаванням. "Перелетіти" було, мабуть, першим бажанням прадавньої людини, яка у своїх мандрах зупинялася над берегом. Вгорі безжурно пролітали птиці, для яких пріори між скелями, гірські вершини, бурхливі глибокі озера, річки чи всмоктуючі трясовини болотняніх обширів не творили перешкод. Помахи розпростертих крил переносили їхні тіла високо над землею у скорому леті. Однак людина була важкою, не мала можливості піднятися в повітря. Штучних засобів, які б уможливлювали задовольнити цю мрію, не було. Кинений камінь падав на землю, але дим з вогнища піднімався вгору. Розум не міг робити якихось висновків. Мрія залишалася мрією. Так проходили тисячоліття. Тисячоліття впертих шукань, дослідів, спроб, але без позитивних наслідків. Вперта мрія літання не могла обйтися без жертв. Багато сміливців згубили

ли своє життя в демонструванні прикладів. Деякі з них були покарані за "чаклунську ідею", і їх спалено на вогнищах, як носіїв диявольських сил. Ще інших висміювали, як божевільних, що шукають неможливого.

У мітак античного світу знаходимо згадку про перших літунів Дедала й Ікара. Дедал і його син Ікар, перебуваючи у в'язниці на острові Мінос, пробували втекти з ув'язнення, приkleївші воском до свого тіла пір'я морських птиць. Говориться у міті, що батько перестерігав Ікара не летіти високо, бо сонце розтопить віск і крила відпадуть, але Ікар не послухав батька. Сонце розтопило віск, що й було причиною його загибелі.

Звичайно, це тільки міт. Якщо можна припускати, що такий факт мав дещо правдоподібне, то це міг бути смертельний скок опіреного в'язня з в'язничної вежі, який перебільшено переказами.

Багато фантастичних переказів збереглося у народів про літаючі коні, літаючі килими, літаючі колесниці та інше. Особливо багата на такі легенди грецька мітологія.

У китайській історії записано, що 3000 років перед народженням Христа китайський імператор Шун утік, вилетівши з укріплленого замку, в якому він був ув'язнений.

Історія згадує також, що учень Пітагора, що ззвався Аркітас, зробив "механічного птаха" з деревя, який літав за законами механіки. Він же написав перший у світі підручник механіки. Сьогодні важко судити, якою особливістю конструкції відзначався Аркітасів "механічний птах", бо від того часу проминуло приблизно двадцять п'ять століть.

Серед імен, які увійшли до історії авіації, вписано ім'я Роджера Бейкена — англійського монаха й філософа, який у часі між 12 та 13 століттями визначався своїми науковими здібностями і залишив багато цікавих проектів. Вихованець оксфордського і паризького університетів, з нахилом до експериментальних дослідів, він є автором низки проектів, з яких деякі здійснились аж за сотні років. Він був уже тоді переконаний, що повітря так само може втримувати літаючі тіла, як вода втримує пливучі судна. Та навіть більше. Він твердив, що земна атмосфера має свої граници. Бейкен мріяв про літаючі "інструменти", "літунські мотори", велики кулі зроблені з тонколистої міді й наповнені якимось "рідким огнем".

Поодиноких ідей конструкції літаючих машин було багато. Не всі вони згадані в історії авіації, а ті, що згадані, не всі перечислені тут. Коротко ознайомимося лише з тими авторами, які залишили бодай приблизні описи своїх конструкцій та рисунки.

Докладніші дослідження ранніх спроб літання треба починати від Леонардо да Вінчі, який жив у часі 1452-1519 рр. Леонардо да Вінчі був великим генієм-універсалістом, що своїми задумами та винаходами далеко випередив свою добу. Незрівняний художник-маляр, архітект, військовий інженер, анатоміст (в астрономії він був близько до з'ясування сонячно-планетарної системи й будови всесвіту). Велику частину своєї дослідниць-

кої праці Леонардо присвятив також авіації, особливо в часі свого перебування у Мілані (1482-1499 р). Він накреслив плян авропляна та зариси гелікоптера й парашута. Подаючи ідею парашута, Леонардо пояснював, що коли б людина мала над собою парасолеподібну поверхню, легку стелю розміром 18 x 18 стіп, то могла б сміливо стрибнути з найвищої вежі. Це свідчить, що Леонардо був обізнаний з опірною силою повітря.

Як енергію для своїх літаючих машин, Леонардо да Вінчі брав у розрахунок силу людських м'язів. На його думку, м'язи людини можуть продукувати енергію рівноважну одній кінській силі, якої не вистачає для літання, хібащо на пару хвиль. Його літаюча машина мала б утримуватися в повітрі та рухатися вперед при допомозі помахів крил, як у птиць. Леонардо шукав розв'язки таємничої, привабливої "штуки літання". Вивчав анатомічну будову тіл птиць. Розглядав під побільшуючим склом крила мух і комах, але помимо своїх старань не міг практично застосувати своїх ідей літання.

Після смерти Леонардо да Вінчі, Фавстус Веранцію (1551-1617 р.) видав свою книжку "Нові машини" (появилася у Венеції 1595 року), у якій він пропонує людству парашут, ланцюговий міст, гармату та інші винаходи. У книзі Ф. Веранціюса поміщенна ілюстрація "літаючої людини" ("Гомо волянс"), яка зображення парашутиста під час скoku з вежі. Фавстус Веранціюс, як уродженець Далматії, мав би бути південно-слов'янського походження і правдоподібно був первім з новаторів літунознавства серед слов'янської групи народів.

Можна перечислювати ще багато імен піонерів-авіяторів, які згадані в історії авіації: Жан Вількінс, Франческо Лана, Де Гусман та багато інших. Дослідницьку працю їх варто розцінювати, як сміливий почин ділянки надто складної і разом з тим інтригуючої, захоплюючої, що згодом оформилася в окрему галузь науки: аeronавтику.

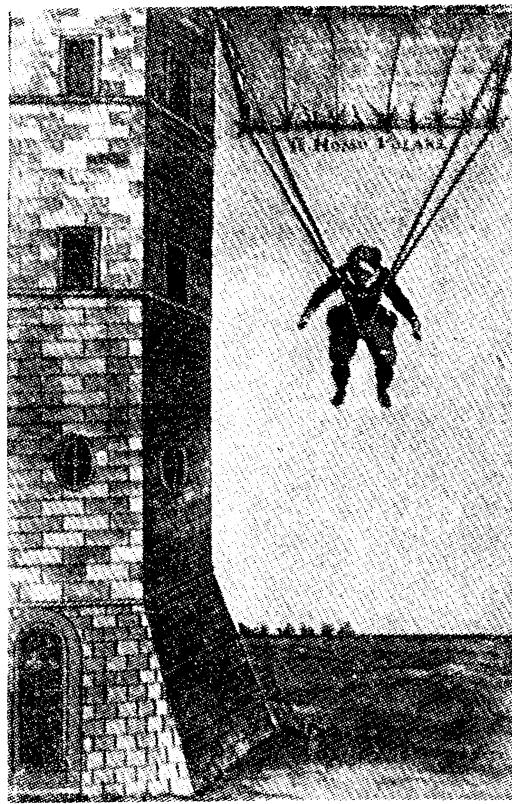
Спроби не вдавалися. Геніальність людського розуму в ті часи не могла знайти механічних засобів для поруку літаючих тіл у повітрі. Наслідування в конструкціях літаків рухомих крил, як у птиць, були причиною невдач. До речі згадати, що авропляни такої конструкції рухомих крил навіть при сучасних технічних засобах не мають практичного застосування.

1766 року англійський вчений Генрі Кавендіш відкрив водень, який є легший від збірної суміші повітря і від того часу розпочалися наполегливі спроби аеростації, за принципами якої щільно закриті легкі посудини наповнені воднем мають властивість підніматися вгору.

Два брати Мантольфери у Франції зробили відкриття з паперовою кулею наповненою гарячим повітрям, яка піднялася вверх. 5 червня 1783 року вони прилюдно випробували свій винахід. Король Франції Люї Шостий так захопився винаходом братів Мантольферів, що вирішив післати в повітря людину після того, як перші живі "пассажири" — тівця, качка і півень — пролетіли в кошику прикріплениму до шовкової кулі 1500 стіп

і щасливо опустилися на землю. Куля літала протягом восьми хвилин.

Люї Шостий хотів післати з кулею в повітря якогось непоправного злочинця, але його власний придворний літописець Пілатре де Рожер вирішив, що це найкраща нагода заслужити на світову славу та вписати себе в історію. 15 жовтня 1783 року Пілатре де Рожер стає першим "пілотом" аеростата і закінчує з успішним вислідом свою історично-дослідницьку місію величезного значення.

"Гомо волянс" — "летюча людина".
(Ілюстрація з книги Ф. Веранціоса).

21 листопада того самого року Пілатре де Рожер та Маркіз д'Арлендес відбули ще один пробний політ аеростатом. Велика куля з шовкової тканини з отвором внизу, через який її наповнював дим з тліючої мокрої соломи, що димила на прив'язаній нижче отвору металевій платформі, створила історичне чудо. Це чудо на якийсь час затмарило ідею механічних, рухомих крил птахоподібних літаючих машин. Аеростація вступила на шлях всестороннього дослідження. Ключ до таємниці, здавалося, вже був знайдений. Людство гордилося ще однією перемогою, ще одним великим винаходом у змаганнях з природою.

Людство споконвіку практикує засаду, за якою кожний великий винахід старанно удосконалюється, для того, щоб його можна буде використати у війні. Ця засада не могла дозволити на якийсь вийняток щодо цього винаходу. Франція була першою країною, що застосувала аеростати у воєнній акції 1793 р. Наполеон теж послуговувався аеростатами відділами в битвах біля Нілу й Каїро. Спочатку цю нову зброю вживано для

пересилання вісток та спостережливих постів, а вже 1849 року Австрія пробувала аеростатами бомбардувати Венецію, пускаючи їх за напрямом вітру. Покладання виключно на напрям вітру в аеростації не було дуже вигідним, бо літання все ж таки залежало від природної причини, і людина почувалася залежною від напряму й сили вітру, а також безпосередно в просторі повітряного самопливу. Відчувалася недоробленість, недосконалість. Бракувало контрольного управління, щоб керувати літаюче тіло в повітрі як у поземному напрямі, так і вертикально. Без цих передумов літання було небезпечне і не могло задовільнити бажання літунів.

Шукання розв'язки тих важливих, необхідних передумов, які висували потребу технічних засобів контрольного керування, тяглося довго: більш століття. За цей час накреслено багато плянів, схематичних зарисовок, різновідніх малюнків і проєктів. Багато з цих матеріалів не збереглося до наших днів, але все ж таки певна частина старанно охороняється в музеях світу, як історична цінність великого науково-дослідницького значення.

За той час, поки на креслярських столах проєктувалися винаходи контрольних управлінь, аеростація досягла своєї найвищої точки. Величезні кулі проносилися за подувом вітру високо в повітрі, покриваючи в своєму леті сотні й тисячі кілометрів віддалі між географічними пунктами. Чарл Грін пролетів 500 миль (1836 р.), Джан Вайз пролетів 1120 миль (1859 р.), 11 липня 1897 року швед Соломон Август Андрі з двома товариша ми пробував перелетіти північний полюс. С. Андрі був по професії інженер і застосував у своїй літаючій кулі нескладне кермо. Однак його політ не був щасливий. Через 33 роки (1930 р.) норвезька наукова експедиція на далекій півночі серед вічних крижин знайшла заморожені тіла С. Андрі та його двох товаришів.

Аеростація розвивалася, удосконалювалася і ставала повітроплавним спортом міжнародного маштабу. Влаштовувалися міжнародні змагання, в обсяз яких входив не тільки поземний лет на довші віддалі, але також висота та час перебування в повітрі. Можна б було наводити цифрові дані завойовування висоти в різних часах, але для цього треба б звузити тему виключно до аеростації, щоб поспідовно подати факти з датами та іменами дослідників — перших і поспідових виключно в цій ділянці повітроплавства. Все ж таки треба згадати, що найвище місце на подільці завойованої висоти аеростатом зазначенено 72395 стп. Ця висота здобута 1935 року двома капітанами А. В. Стівенсом та О. А. Андерсоном.

Аеростація дійшла стадіями свого розвитку та удосконалення до того рівня, що завдяки винаходові засобів кермування, літаючі кулеподібні аеростати переключилися в дережаблі.

Дережаблі започатковують окремий період у розвитку авіації.

Мирон ЛЕВІЦЬКИЙ

БІЛИЙ ВЕДМЕДИК

(З повісті "Ліхтарі")

Школа — це запах наоливленої підлоги. На лавці тісно й твердо. Коліна треба сперти об поличку лавки, хоч це вчительці не до вподоби, але нам, школярам, добре. В учительки звичка вистукувати тростиною по столі. Хіба ж це гарно? Мені цього не можна б робити навіть дома.

У клясі лекція рахунків, а надворі дощ, і краплі рисують на вікнах живе мерехтливе мереживо. Рисують і бринькають. З того виходить якась сумна казкова пісенька, тихенька, ніжна... і...

— Вісім разів вісім!?

— Сорок вісім!

Цікаво, чи я вгадав? Але ні, не вийшло...

— Напишеш удома десять разів, що вісім разів вісім є шістдесят чотири. Зрозумів?

А дощ далі рисує і рисує...

Сьогодні не ждатиму Гані. Піду додому сам. Але ви не знаєте, хто це Ганя. Ганя має широку спідницю, корсетку, вишивану сорочку, а на шиї скляне кольорове намисто. Вона проводить мене до її зі школи. Вдома чистить підлогу (мама каже "фротерує підлогу" — смішно, правда?). Ах так, ще міс посуд. Коли приходить до школи, завжди пригортає мене до грудей, і я зразу пізнаю, що сьогодні буде на вечерю. По запаху.

Не люблю того водження: Ганя тисне мою руку, боиться, щоб я не впав під фіяк або трамвай. Я кажу їй, що не впаду, але вона не вірить.

А сьогодні таки втечу. Хідник буде блищасти, а в калабаньках світла ліхтарів і вітрин відбиваються догори дном. Можна буде ступити в калабаньку й розбити відбитку на маленькі човники й коліщата.

Як гарно дзвонить шкільний дзвінок, коли пора нам іти додому!

Я йду...

Просмикнувшись біля гущі школярів, я обминув Ганю, що стояла з розкритим ротом. Вона завжди мовчить з розкритим ротом. Я вискочив з брами й бігом пустився вниз вулицею біля Старого університету. Згори бігти добре. На плечах, у торбі з книжками, перник своїм торожкотінням рахував мої кроки. Ось площа Фредра, а на середині пам'ятник людини з бородою. Вона собі сидить у фотелі, а на ній звичайно сидять горобці, та сьогодні їх не видно, бо дощ, і їм слизько.

Я вільний і можу йти, куди хочу: наліво, направо. Іду направо, бо туди ніколи неходить Ганя. Обійшовши довкола, поспішаю до "Клініки ляльок". Це крамниця з різними-прерізними іграшками, не тільки з ляльками. Ляльок там, власне, менше, ніж олив'яніх вояків, гармат та інших іграшок. Але не ті іграшки мене приваблюють до крамниці. Для мене важливий оксамитний білий ведмедик. Я вже давно з ним познайомився, стоячи біля вітрини крамниці. Він сидів непорушно по той бік шиби, а я приходив до нього на розмову. Він розумів усе, і в нього завжди блищали круглі карі очі.

Я мусів його любити, бо він був білий.

Дощ трохи вщух і тепер уже тільки росив. Калабаньки дрижали від дрібних крапель і замазували відбитки чарівних ліхтарів, що світили живто-зеленівим світлом. Я ступав з однієї калабаньки у другу, а черевики тільки — хляп! хляп! Ліхтарі — це мої добри знайомі. Кожен ліхтар має своє власне ім'я, і всі вони неначе б зачаровані лицарі, що вказують мені шлях до терему. Ось той, що світить яскраво, називається Рододендрон, а той, що так мерехтить, — це Паастас, біля палацу Шапокляк, а на розі Залізняк.

Хіба потрібна мені Ганя? Вона ж цих ліхтарів не знає й ніколи не може відповісти на питання, котрий це ліхтар за чергою. Коли, бувало, я питав її про це, вона завжди відвертала голову й рахувала всі ліхтарі від початку вулиці, поки не дорахувалася до вказаного. А я знов іх усіх! Сьомий — це той на лівому боці вулиці, де пекарня і звідки запах свіжоспеченої хліба. Дев'ятий біля палацу, а тринадцятий на розі вулиці Гофмана, де мені треба було повернати наліво. Ганя знала тільки першого, другого й тринадцятого, тобто, Камердинера, Моздіра й Залізняка. Вона навіть не знала, що від десятого (Боберського) починається ряд каштанів!

Я поспішав до "Клініки ляльок". Моряцька беретка була вже цілком мокра, і біндочки прилипали до шиї. Ще одна вулиця — і я біля крамниці. За виставовою шибою було так, як звичайно: усе лежало, сиділо чи стояло на своєму місці. Ми зустрілися сьогодні знову. Він сидів, як завжди, непорушно, білий, і вітав мене своїми карими очима. Сьогодні я мав про що оповідати. Згадав про "вісім разів вісім", про Ганю, від якої втік (він знов і теж). Про дощ я не оповідав, бо він це бачив сам. Його шиба була мокра від дощу. Ведмедик оповідав мені про те, як вояки роблять муштру, коли власник замкне крамницю, про те, як механічний поїзд цілу ніч їздить довкола кімнати. Про ляльок ми не говорили. Вони були для дівчат, ще й до того смішно завертали очима й дурновато посміхалися.

Не знаю, як довго я стояв, може стояв би ще довше, та ось біля мене з'явився якийсь чоловік в чорному пальті, в чорному "габіку" й з білим шалем на шиї.

— Що ти кажеш? — спитав він.

— Нічого не кажу.

— Ти щось казав!

— Це не до вас.

— Ну, а до кого?

Чоловік був мені нецікавий, навіть осоружний, дарма що так привітно всміхався. Він перебив мені розмову з ведмедиком, на яку я ждав цілий день. І тому я не хотів з ним розмовляти. Але він не вгавав:

— А тобі що тут найбільше подобалось?

— Він.

- Хто він?
- Та білий!
- Білий? Хто білий?
- Та ведмедик.
- А-а, ведмедик. Може, поїзд?
- Ні, білий.
- А-а, білий...

Він ще поглянув на іграшки й увійшов у крамницю. Мені полегшало на серці, але не на довго. Ось внутрішнє матове вікно відкрилося, і в ньому з'явилася худорлява рука. Вона помаленьку дійшла до голови ведмедика й скопила її. Мій ведмедик зник. Я ждах, поки повернеться, але він не повертається. За хвилину з крамниці вийшов чоловік у чорному пальті. Під пахою в нього великий пакет.

Так, великий пакет, і в ньому мій "білий". Я це відчув. Серце в мене почало стукотіти. Я ще раз поглянув на вітрину: може, рука покладе моє білого! Але його місце було порожнє, і та сама худорлява рука розсунула ляльки, щоб закрити порожнє місце. Але вона не закриє цього місця, бо для мене вона буде порожнє назавжди.

Чорний чоловік перейшов на другий бік вулиці, і я за ним. Мене давить у горлі. Я можу плакати, бо йде дощ, і мое обличчя мокре. Ніхто не помітить, що з дощем течуть слізни. Вони зрисують таке саме мереживо, як дощ на шкільних шибах.

Сльози вже течуть, бо в устах солено. Чому давить мене в горлі, коли слізни течуть з очей. А серце б'ється швидко-швидко...

Я біг вулицями за чоловіком у чорному й гаражково роздумував, як врятувати ведмедика. Може б підставити чоловікові ногу, він упаде, а я вхоплю пакет і навтікач! Але ні, це була б крадіжка. Я не можу цього зробити. Але чому? Чайже цей чоловік поганий, обманець і злодій. Він забрав у мене те, що я люблю. Навіщо я йому признався? Та я мусів сказати правду, бо я справді люблю ведмедика. Я не міг його купити, бо не маю грошей, а цей обманець має. Він має гроши й мас ведмедика, але він цього ведмедика не любить. Він його купив тільки тому, що ведмедик гарний, і тому, що мені подобався.

Я завжди носив з собою невеличку катапульту, з якої стріляв паперовими кульками. Хіба стрілити, та не паперовою кулькою, а камінчиком. Ну, і я стрілив, сковавшись негайно за дерево.

Пам!

Камінчик поцілив у габік, і він трохи зсунувся на чоло. Чоловік обернувся, поглянув на дерево й пішов далі. Я йшов за ним із своїм жalem і мокрим обличчям. Та ось несподівано чоловік зник у великий чорній брамі. Мені треба бігти за ним, може, все ж таки вдастся врятувати...

— А кавалер куди?

До моєго обличчя суне великий брудний палець. Я миттю відскочив. Палець належав людині, якої ми, школярі, не терпіли — двірникові будинку. З підвального вікна заскрипів жіночий голос:

— Лови його, лови. Це він завжди дзвонить до брами. Подати тобі палицу?

Двірник метнувся, але... один стрибок — і я вже на вулиці.

Я втратив надію відобрести ведмедика, і відчу-

вав великий жаль до моїх ліхтарів, що вони не загородили дороги чоловікові в чорному, до дерев, до дощу і взагалі до всього, що було довкола. Ведмедика вже нема... Куди ж мені тепер іти? Не хочу нікуди йти, хочу сісти. Сідаю на купі цегли, хоч скрізь мокро. Сльози не перестають текти, в устах щораз більше солено, і важко дихати. Хочеться кричати, але голосно плакати не буду, бо я плачу собі, не комусь. Це багато трудніше плакати тихенько, коли дихати важко. Не тільки беретка й черевики цілком мокрі — дощ добрався вже шися до сорочки, і мені холодно. Сидіти вже нічого. Я поплантався, а сумні ліхтарі мовчки відводили мене вулицями додому. З калабаньки в калабаньку я вже не стрибаз...

На Пекарській вулиці, біля сьомого ліхтаря, стояла з відкритим ротом... Ганя. Вона аж скрикнула з радості. Почала випитувати: а що, а як? Але я мовчав. Навіщо їй знати, яке в мене горе? Вона оповідала, що мама дуже за мною побивається і вийшла також мене шукати. Мої сестри, Іринка й Оленка, теж у розшуках. І справді: біля тринадцятого ліхтаря стояла мама, і здавалося, що не тільки вона, а й її "цвікер" насуплений. Мама сварилася, бо так воно мусить бути. Казала також, що сестри мене шукають. Ірина стояла на розі вулиці Личаківської, Оленка на Гловінського, мама на Гофмана, а Ганя на Пекарській. Але я був би і без них дійшов додому.

На вулиці Голуба, де я живу, ми з мамою пішли разом, а Ганя побігла сповістити сестер, що мене знайдено.

...Мені було сумно, та не тому, що мама лякала якоюсь карою, а тому, що мене обдурано й украдено те, що я любив. Навіть вигуки — "Рудий" були мені байдужі. Я втратив ведмедика, а він був такий гарний. Білий...

Уже нікому ніколи не скажу правди, коли любитиму, бо вкрадуть. Але завжди казатиму, що не люблю чоловіків у чорному пальті й з білим шалем на ший.

Л. КОСТЕНКО

ГРАНІТНІ РИБИ

Пануєтиша над морським простором —
вітри тамують подих...
Великі риби,
виплеснуті морем,
закам'яніли на гранітних сходах.
Знесилені подачками прибою,
закам'яніли у страшній судомі.
Луска зробилась тъмяною, твердою,
плавці лежать важкі і нерухомі.
Біліє сіль на зябрах вуглеватих,
в широких порах сірого граніту...
Горілий дух асфальтів перем'ятив.
Духмяний сон магнолій перегрітих.
Зміїний шурхіт на зміїніх схилах...
Малої хвилі відчайдушний склик...
Отут колись громадилися брили,
Їх обриси нагадували риб.
І хтось, журбу сковавши під повіки,
тесав граніт в приморському саду,
щоб риби задихалися довіку
над хвильами, у моря на виду.

Віктор НАШ

ЩЕДРІСТЬ

(Гумореска)

Панові Швидкому хочеться спати. Його вже не приваблюють смачні страви та різнопроцентові напитки на щедро заставленому столі. Забувається святочний, різдвяний настрій, не тішить прекрасно прибрана ялинка. Також не цікаві стають розмови, навіть на тему торгівлі та прибутків, про які говорить безконечно пан Хапайло, партнер пана Швидкого в іх спільному підприємстві: "Швидкий, Хапайло та спілка" — "одинокої української крамниці найкращої якості товарів", як цитують усі оголошення. Пана Швидкого охопляє непоборна дрімота, повіки його злипаються, маскині уста розлазяться в задоволену посмішку і пан Швидкий поринає в солодкі обіми сну. Ніс його надувався і голосно оголосує, що пан Швидкий міцно спить.

Перед заплющеними очима пана Швидкого починають пропливати образи незабутнього минулого.

Яскраве сонячне проміння заливає запорошену дорогу і жовті, обдерти хатки з напізвгнилими стріхами. Малій Фед'ко у подертих, поперелатаних штанцях крадеться під тином у напрямі воза цигана-ганчірника. Одною рукою Фед'ко притискає до грудей маленький клунючик брудних, смердючих ганчірок, а другою енергійно підтирас вічно мокрий ніс. Він обережно озирається і, впевнившись, що крім нього і цигана на вулиці нікого немає, швидко підбігає до воза, замінює свої ганчірки за два пряники і з підскоком біжить за сусідський хлів, де його чекає Іван, син сусідів. Тут Фед'ко міняє один пряник за рогатку і, залишивши Івана, який з насолодоюкусає свій пряник, простує до садка діда Степана.

У садку Фед'ко вмощується вигідно під вишнею, час від часу закладає камінчик у рогатку і стріляє на горобців, що хотять поласувати на дозрілих вишнях. Увечері дід Степан повернеться з поля і дасть Фед'кові за це дві пригоршні вишен.

З близкавичного швидкістю, що можлива тільки у сні, проходять двадцять років, і Фед'ко вже немає,

а Федір Панасович, голова сільської кооперативи. Сидить Федір Панасович на порожній бочці від оселедців за прилавком кооперативи і розглядає свій крам, що складається з двох мішків соли та кільканадцяти пачок вівсяної кави. Це залишки розпродажу оселедців. Кожний бажаючий купити оселедця, а таких у селі дуже багато, повинен разом з ним купити по кілограму кави та соли. Так продадеться величезну кількість соли й кави, що їх кооператива одержує тоннами кожного місяця.

Начальство в районі задоволене Федором Панасовичом і обіцяє дати посаду в районовій кооперативі. "А там", — заскалівши око, думає він, — "і до центру не далеко". В цю хвилину ніс пана Швидкого нездоволено морщиться, і він прокідається. "Плянуете одне, а виходить друге", — вже прокинувшись думає пан Швидкий, пригадуючи минуле.

У 1941 році скромні мрії Федора Панасовича стають жертвою ненаситних амбіцій "візволителя" з заходу. Однак Федір Панасович не розгублюється. Правда, йому приходилося вживати всі здібності свого розуму, щоб доказати лояльність новим "господарям" у зелених мундирах. І так незабаром Федір Панасович стає старостою свого села. Але щастя наїзника змінюється, і Федір Панасович примушений тікати перед наступаючими ордами старого "хазяїна".

Після закінчення світової завірюхи пан Швидкий опиняється між величезним числом емігрантів-бездержавників. Комерційні таланти пана Швидкого знаходять і тут надзвичайно сприятливий ґрунт, розцвітають у всій своїй величині, і він стає одним з визначних таборових діячів і комерсантів.

Але доля розкидає по всьому світі козачих нашадків, і пан Швидкий, слідом за всіма, перепливає океан і осідає в одному з більших міст. Тут він зустрічає пана Хапайла, і вони вдвох закладають крамницю. Вже проходить п'ятій рік від того вроčистого дня і, не дивлячись

на безкінечні нарікання пана Швидкого на нельояльність українського суспільства до своїх купців, крамниця "Швидкий, Хапайло та спілка" в два рази побільшилась, а панство Швидкі і Хапайли їздять "кадиляками".

Думки про крамницю і торговлю заспокоюють пана Швидкого, і він, солодко позіхнувши, знову засипає. Цим разом сниться йому, що він с власником цілої низки крамниць і його, як личить "бізнесмену" в Америці, вибирають старшиною міста. За ним ганяється ціла юрба журналістів та репортерів, і ось один із них зловив його за плече і не пускає. Пан Швидкий хоче обернутися і вилати його і... прокідається.

Пані Швидка стоїть перед ним і з усієї сили штовхає його в плече:

— І сорому в тебе нема, у хаті колядники, а ти розвалився та хропеш на всю хату.

Пан Швидкий протирає очі й винуває посміхається. Колядники починають співати. Колядують хлопці й дівчата з молодечим запалом. Але як іх мало! Їх спів звучить як далекий відгомін краси і могутності народної коляди.

Колядники скінчили, і пан Швидкий підходить до них, плеще найближчого приязно по плечі і питає провідника:

— А чому вас так мало?

— Прийшли скільки зібралися... — ніякovo відповідає той. Він знає, що іх мало, і знає, де знаходиться решта молоді. Всі знають, що вони роблять, і йому соромно.

— Ну, нічого, — потішає пан Швидкий, — добре, що хоч ви не забули про наш старий український звичай. Ходіть і нагадуйте людям, хто вони такі, і які їх звичаї! Якби я був молодим, то пішов би з вами і допоміг, як умію... А хто у вас міхонюша?

Пан Швидкий нишпорить по кішенах, не знаходить відповідної кількості і питає:

— А чек ви візьмете?

— Дякую, візьмемо, — відповідає міхонюша. "Пан Швидкий не тільки говорить, але і на ділі підтримує", — думає він.

Пан Швидкий відходить до стола, виписує чека і бундючно подає його. Чек на два доляри...

І. СТОРОЖЕНКО

За правдиву інформацію

(До дискусії)

З великою приємністю почув я свіжий голос п. Віт. Бендера в статті "Об'єктивно аналізуючи" ("Молода Україна", ч. 50-51). У згаданій статті автор наводить ряд яскравих прикладів помилкової політики США та їх невідповідної оцінки українською пресою, яка йде по лінії пристосуванства, догоджування і виправдування авансом різних дій Заходу незалежно від їх справедливості.

На останньому хочу зупинитися докладніше. Здається, є лише одна думка, що всяка аналіза, зокрема ж політичних подій, мусить бути об'єктивною і оцінка мусить бути справедливою, незалежно від того, кого вона стосується. Але на жаль, такий самозрозумілій підхід у більшості є тільки на словах, на ділі ж зустрічаємо чимало лицемірства і неправди.

Неправдива оцінка соціальних, культурних і політичних явищ приносить звичайно шкоду і для країни, у якій ми живемо, і для самих українців. Фальшиві інформації дезорієнтують всіх, вона або присилає увагу, або безпідставно збуджує, вносить непотрібний заколот і спрямовує сили в именованій бік. В цілому такого роду інформація морально розкладає суспільство, бо що може бути огидніше, як брехня? Дивним є те, що значна частина інформаторів свідомо себе дурить, не здаючи собі справи, що брехня здійсниться не може і жодної користі з неї нема. Очевидно, найкраще було б, якщо б всі інформатори після холоднокровного розважування прислухалися до голосу сумління. "Будь чесним з собою, — казав В. Винниченко, — що пропонуєш — роби сам, а тому пропонуй те, що сам робиш".

Автор згаданої статті наводить ряд прикладів невідповідної американської політики в арабських і південно-американських країнах. Всім пам'ятні події в Гватемалі. Всю вину за Гватемальську революцію (1956 р.) українська преса (майже вся) "склала" на комуністів. Насправді ж у тодішньому уряді Арбенза не було ні одного комуніста, а справжньою причиною згаданих подій було те, що уряд націоналізував за викуп землю великих землевласників, в тому числі "Юнайтед Фрут Ко", яка посідала 400.000

"Чисту справу треба робити чистими руками" (М. П. Драгоманов).

акрів, і наділив землею 60.000 селян. За цю реформу урядові зачинили прокомунизм, запевняючи, що він (уряд) "став поважною загрозою для вільного світу в західній гемісфері". Чуетел Гватемала з 3 міл. населення і 4-х тисячною ледве озброєною армією стала "поважною загрозою для вільного світу" (?!). Курям на сміх годиться таке вияснення. Насправді ж була загроза для "Фрут" та інших Ко — втратити свої лятифундії. Очевидно, з допомогою зовнішніх сил спровоцена була революція проти уряду Арбенза (свої юди за гроши заважди знайдуться). Наступний переворотційний уряд Армаса відібрал землю в селян і повернув її знову великим землевласникам. Гватемальці знову повернулися на плякатах "Фрут" та інших Ко, де за денну працю від сходу до заходу сонця одержують 40 центів. Правда, свобода селян збережена, вони можуть не працювати і здихати з голоду "на гватемальській — не своїй землі". За новою конституцією позбавлені права голосу всі неписьменні, яких є до 80%. Це є "теж демократія". Які ж наслідки? Гватемальський народ, очевидно, заціпив зуби до слушної хвилини. Друге: тому, що намагання наділити селян землею "вільна демократія" приписала комуністам — останні в очах селян стали захисниками справедливості. Отже, бізнесмени зробили комуністам добру марку, і якщо раніше їх було мало, то надалі стане більше — підготовлено добрий ґрунт для їх росту.

Неймовірно дивним є те, що цю несправедливість всі бачили (хто хотів бачити), українська преса знала про неї теж, але вона лишилась вірна своєму прислужництву. Так, наприклад, деякі пресові органи зробили заяву заради південно-американським народам, що вони нездичні супроти добродійства "старшого брата" західної гемісфери й подали додаткову рекламу для комуністів.

11-го вересня ц. р. на пресконференції Айзенгавер заявив, що угодовство з диктаторами не може врятувати мир. Тут він розумів лише комуністичних диктаторів. А чому не однаково ставиться до всіх диктаторів? Чому всякою способами підтримуються диктатори —

Хуан Рамон ХІМЕНЕС

ВІДХІД НЕВІДКЛИЧНИЙ

І я піду. А ці пташки зостануться співати,
зостанеться мій сад із деревом
зеленим і білою криницею.
Щовечора синіти буде небо
так мирно, і дзвонитимуть, як нині,
церковні дзвони.
І ті умрут, які мене любили,
село новим ставатиме щороку,
і в затишку хвітучім мого саду
блунатиме, в ностальгії, мій дух.
А я піду, і буду сам, без дому,
без дерева, без білої криниці,
без неба синього і мирного.
А птахи все співатимуть.

З еспанської переклав

І. Качуровський

південної Америки, Африки, близького і далекого Сходу й т. д., має найбільше союзів має США з диктаторами — всі ці Франки, Чан Кай Шеки, арабські королі й т. д. Неваже можна вірити, що по неволювачі чужих чи своїх народів мають чесні наміри допомагати звільненню народів ССР? Очевидно справа йде не про звільнення, а про бізнес.

Усім пам'ятна урочиста зустріч Айзенгавером короля Сауд Арабії, для якого у Вашингтоні тримали три кози, щоб поїсти їх величність козачим молоком.

У країні "козячого короля" 7 міл. населення, 10 початкових і 3 середніх школи. Отже, до 99% населення неписьменне, 40% хворих на сифіліс, 70% на трахому, туберкульозу й т. п. Є біля одного мільйона невільників, якими торгують, як речами, а коли невільники стають немічними, то викидають їх на вулицю, або в пустелю, щоб конали. Головне багатство Сауд Арабії — нафта. Всі нафтovі промисли належать американським компаніям, в яких 90% капіталу належить Рокфелерові. Основний капітал нафтovих компаній оцінюється в 2,5 мрд., а чисті річні прибутки становлять 2 мрд. доларів. У порядку економічної допомоги США виплачують арабському королевству річно 300 міл. дол., з яких король витрачає на народні цілі 10,7 міл. дол., а на свої особисті (на утримання палаців, 10.000 осіб прислуги, гаремів, охорони — яка оберігає весь той арабський устрій) — 289 міл. дол. Трагічність цього стану посилюється тим, що деякі відповідальні американські чинники вважають це нормальним. Так, наприклад, на зувереність сенатора Морза про сум-

нівну ролям американської фінансової допомоги Арабії, бо вона (фінансова допомога) фактично йде на скріплення рабства — американський посол у Єгипті Раймонд Гейра відповів, що "рабство в Арабії не є таким страшним, як це може декому здаватися". Очевидно, що посол виявляє урядову точку зору. Кажуть, що деякі представники "вільної демократії" в Арабії теж мають рабів. Щоб вони усвідомили зло рабства, можна б тільки порадити ім самим побути в стані рабів.

Звичайно, далеко не всі так дивляться, наприклад, уже згаданий раніше сенатор Морз після вияснення величезних запасів нафти і величезних прибутків, що одержують американські нафтovі компанії в Арабії, заявив, що він сумнівається, чи американським податковцям доцільно давати свої гроші з метою охорони капіталовкладів приватних підприємств у тих країнах.

Надзвичайно знаменним є те, що американський уряд відмовився підписати постанову конвенції Об'єднаних Націй про занесення рабства в цілому світі. Представник США Вальтер Корніг заявив, що "така постанова Конвенції може бути трактована деякими державами, як вмішування у їх внутрішні справи, а США не хочуть цього робити". Яке "благородство!" Дитині ясно, що тут причиною "не вмішування" є страх втратити міліардові прибутки. Хто після цього може повірити в ширі протести проти концентраків та інших видів рабства в ССР?

Недавно на запитання американського письменника Саул Петт, який збирал думки представників різних народів світу про їх ставлення до Америки — один будапештський мадяр сказав — "Американці послали фльоту на близький Схід, бо там є нафта, але в Мадярщину не послали, бо це була справа лише людської свободи". Ми тут поминаємо обговорення справ "невмішування", і того, хто ідейно підсичував повстання в Сх. Берліні, Мадярщині, Індонезії. Одне тільки додамо, що реальна допомога повстанцям Берліну чи Будапешту була лише у формі пакетів для перев'язування ран.

"Благородство" Заходу виявляється ще й в тому, що союзники одноразово постачають зброю арабам і Ізраїлю, і одноразово "турбуються" про замирення між цими народами. Треба, щоб українська преса чітко відділяла добродійність народу від фальшивого "благородства" тих, у яких головна ціль наївна.

Голова Української Національної Ради в Канаді

Приїзд одного з найвизначніших наших політичних діячів, голови Української Національної Ради, одного із творців і незмінного лідера Української Революційно-Демократичної Партії, одного із найвидатніших письменників і публіцистів сучасності Івана Павловича Багряного до Канади є радісною подією в нашому національному житті в цій країні, а для нашої визвольної боротьби важливим значенням.

Іван Багряний народився в 1907 р. Закінчив київський художній інститут, а в першій половині 30-их років розпочав свою літературну діяльність, яка характеризується найширшим діапазоном літературної творчості.

Літературні твори Ів. Багряного витікають з сучасного національного середовища й ґрунтуються на його творах. Читаючи його твори, відчуваєш дійсність і звук доби, в якій дія відбувається, гостроту вислову, написану кров'ю серця та надзвичайну красу. Він є речником нескореного духа людини, великим оптимістом, який проявлений надзвичайною любов'ю і вірою в свій народ у виборенні національних і державних прав для України. Цим він відрізняється від інших наших сучасних письменників і залишається для нас найвизначнішим і глибоко національним письменником.

З основних літературних творів треба відмітити "Тигролови", "Сад Гетсиманський", "Огненне коло" та

останній його ще не закінчений твір "Буйний вітер" з першою частиною "Маруся Богуславка". А такий політичний памфлет як "Чому я не хочу вертатись до ССР" заслуговує особливішої уваги й пошани до автора за його сміливий і різкий виступ у страшні дні репатріації.

Ів. Багряний велику увагу приділяє також ділянці дитячої літератури. Його "Казка про лелек та Павлика - мандрівника", оздоблена його власними малюнками (він же і малір та карикатурист) розійшлася декількома тиражами. Він працює і в ділянці масової пісні для нашої молоді. "Марш української молоді" став маршом нашої молодіжної організації Об'єднання Демократичної Української Молоді.

Не зважаючи на його політичних противників, які ведуть брудну кампанію проти нього, книжки Ів. Багряного ніколи не залежуються, а широко розповсюджуються.

Нам, українській молоді, що росте і виховується на його творах, хочеться ще раз запевнити, що ми твердо стоїмо на позиціях Українського Державного Центру і виборення демократичних прав для нашого народу. А Вам, дорогий Іване Павловичу, бажаємо найкращих успіхів не лише у Ваших теперішніх відвідах, але і в цілій нашій визвольній боротьбі з російсько-московським імперіалізмом.

Ів. Пишило.

ОЦІНКА МЕТОДІВ БОРОТЬБИ З БІЛЬШОВИЗМОМ.

Коли провалився антантівський похід проти більшовиків у 1918-1919 рр., Лойд Джордж сказав, що більшовиків не можна перемогти лише мілітарно, треба змагатися ідейно. Це сказано тоді, коли більшовики мілітарно стояли дуже низько, але надзвичайно вміло вели (і ведуть) ідейні змагання. А що ж говорити сьогодні, в час атомових бомб, ракет, спутників, космічного проміння й інших засобів взаємного й суцільного знищення. Більшість народів, які мають право голосу, проти нової війни.

Проти нової війни є також всі підсортетські народи. Якщо в нас залишилась хоч краплина сумління супроти свого народу, ми повиннійти по лінії його бажань, незалеж-

но від того, подобаються нам ті бажання, чи ні. Однаке, цим самим не виключаються дальші змагання з більшовизмом, але ці змагання більш ніж будьколи переносяться в ідейну площину. Такі ідейні змагання очевидно відбуваються й на батьківщині, де великим визвольним чинником може стати високий рівень освіти й культурні кадри в цілому. Період холодної війни по суті є ідейним змаганням, у якому, на жаль, західній світ терпить поразку за поразкою. І очевидно тільки тому, що є ідейно бідним.

Більшість західної і зокрема української преси намагаються довести перевагу ідеалістичного західного і зокрема американського світогляду та побожність американців супроти безбожного більшовицького матеріалізму. На жаль, так виглядає лише теоретично.

Більшість цих ідеалістів проповідують всім народам духові потреби, але собі "мізерні матеріальні речі", на зразок "смердючої" нафти. Побожність високопоставлених осіб в більшості зводиться до реклами. Одноденне свято Різдва ніби створене виключно для передріздвяного бізнесу. А взагалі єдиним богом, для переважної більшості, є зелений папірець. Образа чести вимірюється грошима. Вартість людини вимірюється банківським рахунком. Навіть інтелігенти серйозно заявляють, що Рокфелер очевидно розумніший, ніж Гаріман, бо має більше грошей. Мало хто розуміє, що найбільший розум може бути спрямований не на здобуття грошей. Недостатнє зрозуміння, що культура залежить від культури духа, а не від удосконалення холодильників. Дух культури задушений бізнесом. Отже, про який ідеалізм може бути мова? Світлі ідеї Джейферсона, Лінкольна й інших борців за щастя і свободу людей зведені лише до форми. Що ж може протиставити цей світ у змаганнях з більшовизмом, особливо при тій практиці, що її ведуть бізнесмени у відсталих країнах? Високий економічний стандарт життя американських громадян? Але ж від цього народам відсталих країн не легше, а може, навпаки, ще гірше.

Українська преса все це лихо бачить, знає, але замість того, щоб змагатися за очищення ідей первотворців американської демократії — сама допомагає приховувати зло, суцільно вихвалаючи сучасний спосіб життя.

Як частину ідейної боротьби української еміграції супроти більшовизму треба окремо розглянути наше ставлення до питання культобміну з ССР. Майже вся українська преса ставиться негативно до культа обміну, називаючи його "культобманом", змаганням з дияволом і т. д. Головні аргументи негативного ставлення це те, що більшовики, мовляв, лише дурять, що "там" нема нічого цінного й т. д. Щодо того, що "дурять", то нам здається, дурити можна лише нерозумних. Треба, врешті, навчитись відбирати кукіль від пшениці. Нам здається, що в нашому негативному ставленні до культобміну є одна зasadнича помилка, а саме — ми все авансом відкидаємо, знецінюємо, як щось нікчемне, бо воно походить "звідтіля". Наша помилка в тому, що ми не відділемо творчих цінностей народу від змісту більшовицького режиму. Наприклад тенденційно принижується вартість со-

ветських вчених, інженерів, і приписується весь науковий технічний прогрес в ССР допомозі німців, або зовсім його заперечується.

Ми вважаємо, що принижувати вартість українських і взагалі советських вчених чи інженерів це значить принижувати цілий народ, а це негідно. Адже там залишилися наші колеги, брати, діти, які мають вищу освіту, і працюючи в найтяжчих умовах, творять великі цінності. Режими змінюються, а створені народом вартості залишаються для майбутніх поколінь.

Ми були свідками багатьох протестів і демонстрацій проти різних советських делегацій. Очевидно, що протести проти політичних делегацій можуть мати рацію, але зовсім безглуздими є демонстрації проти фахових чи культурних делегацій. Звичайно, що кожна делегація очолюється відданим комуністом, але членами делегації є в першу чергу фахівці. Нам здається, що було б значно корисніше замість демонстрацій, запросити членів делегації до себе на чай і вступити з ними у вільну дискусію. Оповісти їм (але без перехвалювання) про життя тут, про його добрі і злі сторони, але найголовніше довести, що тут кожен громадянин має можливість сумніватися в кожному авторитеті — літературному, філософському, політичному — має право сказати НІ. А ще важливішим є те, що коли громадянин США ні в чому не провинився спроти закону — то може спати спокійно. Чи реально є можливість такої зустрічі? Не виключено. Польська еміграція влаштовує такі зустрічі з діловими дискусіями (дивись журн. "Культура" ч. 6 (128), 1958 р.). Звичайно, можна припустити й таку можливість, що т. Мацкевич (голова делегації) не дозволив би на таку зустріч. Ну що ж, тим гірше для них, тоді залишиться би з іхнього боку і далі компромітувалася б іх. В противному ж разі бувши наші колеги після наших протестів і демонстрацій мабуть дивляться з найбільшим огірченням і призирством на еміграцію, яка втікала головно з почуття самозбереження і яка втратила почуття відповідальності за долю свого народу. І врешті, зализна заслона, яку тепер буде еміграція, поганий спосіб захисту проти ідей, і напевне вона не витримає так, як не витримала і там.

Особливо могла б бути корисною зустріч поцейбічних і потойбічних українських студентів. Користь від такої зустрічі є дискусії для обох сторін була б величезна — бо

правда родиться лише в дискусії.

Всім пам'ятна дискусія бувш. міністра зовнішніх справ лейбористського уряду Англії Моррісона з Молотовим бувш. міністром закордонних справ ССР. Цю дискусію одні й другі повністю надрукували в своїй пресі. Дискусія показала, як багато правди сказали вони один про одного (але не про себе). Один письменник колись писав — "Ми мислим логічно і ясно до тієї точки, де починаються власні інтереси, а там, де починаються власні інтереси, там виходить, що два рази по два дорівнює п'яти. Очевидно треба змагатися через дискусію, щоб два рази по два завжди дорівнювало чотирьом".

Зовсім недавно представник советської амбасади у США Крилов мав зустріч з американськими студентами. В дискусії виринула модна сьогодні тема — Пастернак і його осудження в Сов. Союзі. Одна студентка запитала Крилова: "Як могли комсомольці та інші советські громадяни осуджувати твір Пастернака, коли вони його не читали, бо у Советському Союзі він не надрукований?" На це дошкільне питання, яке викриває відсутність у Советському Союзі будь-якої свободи, т. Крилову нічого було відповісти. Отже, користь від такої зустрічі була якнайбільша, і велика школа, що українські студенти цього не доцінюють і не використовують, тим більше, що вони могли б поставити ще цікавіші й корисніші питання, і тут уже в дискусії подати правдиві віяснення. Зрозуміло, що для ведення дискусії на належному рівні треба більше цікавитися й краще вивчати сучасну Україну, таборові методи (затюкування і загукування) нічого не дадуть. Повторюємо, що дискусії будуть успішними тільки тоді, коли ми будемо виходити не з точки зору "всезаперечення там", а з точки зору дійсної справедливості, тим більше, що справедливість є по боці українського народу.

"Люди, про яких я говорю, не можуть створити нічого, крім могил, страху й мук. І в теперішній час, коли советські вожді займаються "палатними" інтригами один проти одного, стає все ясніше й ясніше, що там, на низах, у тому середовищі, де живуть, працюють, люблять і ненавидять прості люди — там починає підійматися хвиля обурення, яка не пророкує нічого доброго для вождів."

Говард Фест

Відкритий лист до читачів і прихильників

Багато читачів нашої преси, що знають мене з моїх публіцистичних, а зокрема полемічних, пресових виступів у минулому, звертаються до мене з питаннями, а то й з певними вимогами, в звязку з моїм уже кількарічним ігноруванням усе ще й досі розквашуваної декім на еміграції безнадійної гризни навколо "хвильовизму", щодо якого я займав і займаю позитивне становище. Недавно ж мене повідомлено, що мої колишні т.зв. "противники" в т.зв. "дискусії" з приводу того злощасного "ізму" вдалися вже навіть до чисто соєтських методів спекулятивної експлуатації ненависницьких комплексів некомпетентних у цьому питанні "мас", дійшовши аж до провокативних закидів у "націонал-комунізмі" кожному, хто в цьому питанні не погоджується з ними, отже — в тому числі й мені. Тому, що мої численні читачі і прихильники просять мене "виступити", чи в інший спосіб зареагувати на це, я мушу цією дорогою повідомити всіх зацікавлених, що я й далі не бажаю відповідати на будь-які (хоч би й такі дики, як згадані закиди) виклики на участь у непотрібній емігрантській гризні, бо я вважаю що:

1. Принципова полеміка відповідного інтелектуального рівня в такому делікатному питанні вітчизняної проблематики, як "хвильовизм", фактично вже давно на еміграції закінчилася "в нічию", вичерпавши всі емігрантські можливості будь-якої розв'язки цього питання та виявивши з усією очевидністю її шкідливий вплив на нездорову, до краю затруєну взаємоненависництвом, атмосферу поцейбічного українського життя.

2. Всі, кому хоч трохи залежало й залежить на оздоровленні цієї атмосфери, з почуттям несмаку й знеохочення вже давно відійшли від участі в цій полеміці, добровільно погодившись на її "нічий" кінець, та переключилися на поважніші студії різних важливих питань (в тому й "хвильовизму") чи на іншу кориснішу й більш оправдану з точки зору інтересів батьківщини діяльність.

3. На "полі бою" цієї емігрантської вже не полеміки, а справжньої "побиванки", лишились тепер переважно самі позбавлені почуття смаку

ї відповідальності випадкові люди, часто найнижчого культурного рівня, що, за відсутністю якогось певного визначеного фаху й заняття, зробили своїм "фахом" демагогічну "боротьбу з хвильовизмом", чим і займаються собі з маніакальною монотонністю ось уже цілими роками.

4. Оскільки ж "боротьба з хвильовизмом", як відомо, була завжди і є й тепер улюбленим "фахом" большевиків на нашій батьківщині, то можна не сумніватися, що й на еміграції до цієї "боротьби" в якісь мірі також прикладають руки ворожі сили, дбаючи, щоб наша еміграція якнайбільше "спеціалізувалася" саме в цьому підозрілому "фахові".

5. У кожному разі, мені, як, маєтися, і більшості на еміграції, невідомі й нічого не говорять такі псевдоніми-маски, як "Панас", "Наддніпрянський" і т. п. майстрі згаданого "фаху", а такі дивовижні емігрантські "імпрези", як мітинги з ухвалюванням колективних резолюцій, "засуджуючих Хвильового й хвильовизм", являють собою явне перенесення на емігрантський ґрунт чисто соєтської практики "засуджування" на колгоспних зборах письменників і творів, яких бідні "судді" не тільки що не читали, а часом навіть і не чули, "з чим іх ідять".

У світлі сказаного вище ясно, що треба було б остаточно втратити здорове почуття дійсності і... гумору, щоб піддатися спокусі "відповідати", чи в інший спосіб реагувати на закиди, які належать уже не до полеміки, а до криміналістики, чи до галузі дослідженняメンальності певних емігрантських кіл. Дискутувати нема з ким, а доводити всім те, що є очевидним, недоречно, бо ж ті, хто здатний розуміти — вже давно все зрозуміли, а хто не здатний, однаково ніколи не зрозуміє.

Що ж до самого "хвильовизму", то я при цій нагоді тут можу лише заявити ще раз, що невгаваючи поцейбічні, як співзвучні ім поцейбічні, лайки на його адресу лише переконали мене остаточно, що моя позитивна оцінка цього надзвичайного феномену нового українського націоналізму, народженого в умовах складної підсоветської дійсності, була й лишається сто разів

ІСТОРИЧНІ ДАТИ В 1959 РОЦІ

14-16 серпня 1649 року (310 років тому) гетьман Богдан Хмельницький переміг польські війська під Зборовом (Зах. Україна) і підписав мир із королем Польщі Яном Казимиром. Польща визнала Україну окремою державою.

17 серпня 1709 р. (250 років тому) під Полтавою московський цар Петро I переміг у бою українські війська гетьмана Івана Мазепи й шведські війська під проводом короля Швеції Карла XII. Цього ж року (2 вересня) помер у Бендерах гетьман Іван Мазепа.

8 серпня 1819 р. (140 років тому) народився Панько Куліш, український письменник, критик і громадський діяч, що разом з Тарасом Шевченком належав до Кирило-Методіївського Братства й за це був засуджений на заслання.

26 березня 1909 р. (50 років тому) помер у Миколаєві в Україні Микола Аркас, український письменник і історик. Написав, між іншим, відому оперу "Катерина" та Велику Історію України, що довгі роки була найповнішим та найбільш доступним підручником для пізнання нашого славного минулого.

25 листопада 1934 р. (25 років тому) помер у Кисловодську на Кавказі світової слави найбільший історик України й голова Української Центральної Ради в 1917-1918 рр., проф. Михайло Грушевський.

7 червня 1919 р. (40 років тому) почалася т.зв. "Чортківська офензива" Української Галицької Армії. — 16 липня перейшла УГАрмія за Збруч. — 8 серпня УГА разом з армією УНР почала наступ на більшевиків. — 31 серпня переможні частини УГАрмії увійшли до здобутого Києва.

правильною. А ярличок "націонал-комунізму", яким послуговуються замасковані псевдонімами "фахівці", відноситься до мене так само, як і ярличок "націонал-фашизму", таврований яким пройшов я шлях тюрем, концтаборів і поневірянь у підсоветському житті, починаючи з 15-річного віку. І коли мені вистачило терпіння, щоб витримати репресії ворогів там, то провокації "противників" тут якось уже витримаво.

Василь І. Гришко

Одумівська хроніка

З ДІЯЛЬНОСТИ ОДУМ-У В КЛІВЛЕНДІ

Щоб не змарнувати осіннього й зимового періодів, філія ОДУМ-У в Клівленді почала свою працю влаштуванням доповідей на різні теми. З важливіших доповідей слід згадати: Олександр В. Яровий зробив дві доповіді — літературні аналізи творів І. Багряного "Огненне коло" й "Буйний вітер". 31 жовтня 1958 року Михайло Курах відчитав "Спогади про Михайла Грушевського". На окрему увагу заслуговує доповідь О. Ярового на тему "Освіта і виховання української молоді на еміграції". Поділивши її на дві частини, доповідач читав її впродовж двох вечорів. Доповідь викликала велике зацікавлення серед присутніх, а друга її частина спричинила жваву дискусію, в якій виступали: полк. Юр. Загородній, полк. Т. Шкарупа, проф. Верхівський, Гр. Самійленко, Мих. Шкварченко, М. Лещук, Н. Чорногор, Т. Малюк, В. Пономаренко й інші. З уваги на актуальність і цінність цієї доповіді бажаним було б, щоб вона появилася друком.

Під час Різдвяних свят члени нашої філії ОДУМ-У відвідали з колядкою місцевих українських громадян. Для цього заздалегідь створено одумівський хор з 14 осіб. На одумівську коляду громадянство відгукнулося прихильно. Коляду розподілено так: \$50.00 на пресфонд

"Молодої України", \$25.00 для УНРади, \$25.00 для допомоги пані Ользі Петлюрі, решту для розбудови праці ОДУМ-У в Клівленді. Усім жертвам Управа філії висловлює ширу подяку.

24 січня 1959 р., за ініціативою Товариства Прихильників УНР, відзначено 41-ліття державності й 40-ліття соборності України. У працях комітету, що його створено для цієї мети раніше, брали участь представники ОДУМ-У В. Пономаренко, В. Самійленко і П. Махлай.

31 січня відбулися місячні збори ОДУМ-У з участю старшого громадянства. Ці збори були присвячені вшануванню пам'яті Крутянських героїв. На зборах виступив з привітанням для одумівців інж. М. Тарасюк від імені Управи Т-ва Прихильників УНР та закликав одумівців до тіснішої співпраці із старшим громадянством. Голоса Філії В. Пономаренко відчitав доповідь про події під Крутами. Пам'ять поляглих героїв вшанована встановленням і однохвилинною мовчанкою. Дальша частина зборів це ділові наради над усікими організаційними справами Філії, як ось: звіт з коляди, перерегістрація членства для видачі нових членських книжечок, питання зросту членства й створення Юного ОДУМ-У і Дорадчої Ради при ОДУМ-і, пожвавлення праці у Філії, створення хору т. ін. Навколо всіх цих питань

виникла жвава дискусія і багато запитань до голови Філії В. Пономаренка, на які він давав вичерпні віяснення. Ухвалено скликати батьків і прихильників ОДУМ-У на день 7 березня ц. р. для створення Дорадчої Ради.

У зв'язку з приїздом до Клівленду голови УНРади Івана Павловича Багряного Управа Товариства Прихильників УНРади скликала нараду представників демократичних організацій. У нараді взяли участь делегати ОДУМ-У В. Пономаренко та В. Самійленко. У висліді наради створено громадський комітет для влаштування віча й зустрічі громадянства з І. Багряним. У склад комітету ввійшов від ОДУМ-У В. Пономаренко.

На день 28 лютого ц. р. визначено наступні місячні збори філії ОДУМ-У, на яких О. Яровий відчитає доповідь на тему "Чий є Микола Гоголь?"

В. Лука-ко

"ТИГРОЛОВИ" В ГОЛЛЯНДСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

В січні ц. року вийшов у передкладі на голляндську мову відомий твір Івана Багряного "Тигролови". Голляндське книжкове видання цього твору появилось масовим тиражем у голляндському утрехтсько-антверпенському видавництві "Прізма-Боекен" під назвою "Втеча в тайгу". Є це передклад з англійського видання цього ж твору. В передмові видавництва подано короткі дані про автора, як українського письменника і колишнього в'язня совєтських коцтаборів на Сибірі. "Тигролови" Багряного мають вийти незабаром теж і в передкладі на німецьку мову.

75-ЛІТТЯ ПИСЬМЕННИКА ЄВГЕНА КРОТЕВИЧА

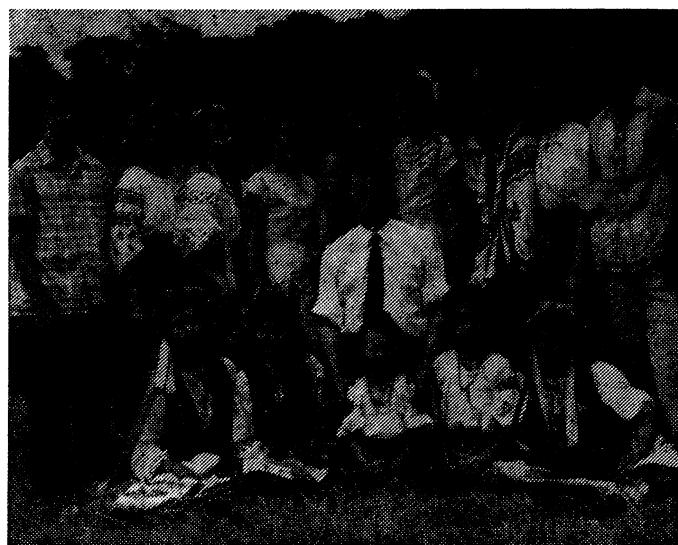
Минуло 75 років одному з найстаріших українських письменників — Євгенові Максимовичеві Кротевичеві. З нагоди ювілею в республіканському Будинку літераторів у Києві відбулося розширене засідання секції прози Спілки письменників України. Ювілята тепло привітали письменники і літературна молодь.

Одумівські колядники Клівленду
під керівництвом В. Пономаренка.

Трентонська Св.-Юріївська школа українознавства та юні одумівці учасники літер. монтажу "Українське село в поезіях Т. Шевченка".

Гурток Юного ОДУМ-у та учнів школи українознавства в Трентоні.

(Посередині голова філії І. Івакненко).

Олексій САЦЮК

Невеличка проблема

(На правописні теми)

Пишемо цю статтю з повною свідомістю того, що не викличе вона ні "захоплення", ні об'єктивної дискусії, хоч це було б дуже бажане, лише принесе її авторові декілька гострих шпильок або ярличків політичного характеру. Проте, беручи на увагу добро української мови, а не інші мотиви, осмілюємося узяти слово, зачепивши одну "невеличку" проблему.

Ідеється про надуживання "г" в наших еміграційних публікаціях. Уживаемо його, де треба й не треба, а властиво, де не треба. Уживаемо його механічно, керуючись візуальними вимогами і зовсім не думаючи про те, чи таке надуживання приносить користь чи шкоду традиції нашої мови.

Передаючи українською мовою якесь іншомовне слово, підходимо до цього з дуже спрощеним критерієм, з сухою формалістикою: в данному чужому слові є латинкове "g", отже пишемо "г", часто не беручи навіть до уваги відомих правил (до речі, складних і заплутаних) про грецьке чи латинське походження слова. Пишемо: "інтелігент", "еміграція", "конгрес", "полігамія", "геніяльний", "Аргентина" чи "Аргентина", "Португалія"...

Чому так робимо — річ зрозумі-

ла: даємо перевагу політичним, а не філологічним мотивам, мовляв, де тільки можна, слід відрізняти нашу мову від мови російської, мови окупанта. Мотиви, коли їх розглядати з формального боку, переважливі і варти того, щоб ними керуватись. Однак, коли підійдемо до них глибше та розглядатимемо літеру "г" в чужих словах в аспекті багатовікової традиції нашої мови та в аспекті її сучасного й майбутнього, прийдемо до висновку, що ми, націлившись на шуліку, якраз убиваємо власну курку. Адже більше значення має суть, а не форма. Ми задовольняємо формальні вимоги, вбиваючи суть: застосовуючи графічний знак "г" скрізь там, де в іншомовних словах стоїть "G", ми тим словам надаємо точно такого самого звучання, яке вони мають у російській мові. Виходить, що ми, формально тікаючи від російської мови, по суті наближаемось до неї. Отже, розминаємося з метою, задля якої надуживаемо "г". Дуже вимовним прикладом тут може послужити нам еспанська мова, в якій "g" перед "e" та "i" вимовляється, як наше "х", похилене до "г", напр.: Argentina — Архентіна. Але ми й тут відбігаємо від фонетики слова, підходимо до нього формалістично

і назву Argentina, яка дуже часто зустрічається в нашій пресі, передаємо через "г" та пишемо "Аргентіна" або "Аргентина", лише дехто більш наближено до її еспано-мовного звучання — "Аргентина".

В устах українського народу, за винятком західних земель, де сильно позначилися польські мовні впливи, латинкове "g" в іншомовних словах завжди знаходило і знаходить своє звукове оформлення як "г", а не "г". Лише в невеликій групі слів прийнявся і закорінився звук "г" (грінджоли, гонта, ганок, гуля, гудзик та інші).

Гарний приклад, що українцеві за його природною артикуляцією важко вимовити іншомовний звук "г", подає Микола Куліш у своїй комедії "Міна Мазайло". Власне, ота трудність вимовляти іншомовний звук "г" і дала привід росіянам пізнавати "хахла".

Сьогодні вже не легко було б "старшому братові" розпізнати серед нас, емігрантів, "хахла", бо ми "г" в іншомовних словах вимовляємо не гірше, ніж він, і скрізь там, де й він його вимовляє, хоч така вимова не є для нас органічною, не є природною. Вона штучна і чужа.

Отже, чи не краще було б нам цілитись так, щоб убити шуліку, а заощадити власну курку?

("Прометей")

ВІСТІ З УКРАЇНИ

ЧОГО І ЯК БУДЕ ВЧИТИСЯ МОЛОДЬ В УКРАЇНІ?

Нові восьмирічні школи в Україні мають змінити шкільну систему

28 серпня урядова більшовицька газета "Радянська Україна" помістила повідомлення: "Перші восьмирічні школи на Україні". Згідно з цим повідомленням, Центральний Комітет Комуністичної Партиї України і Рада Міністрів прийняла рішення про відкриття з нового навчального року перших 28 шкіл з восьмирічним курсом навчання. Створюються ці школи в порядку досліду в усіх областях республіки, а також у містах Києві та Севастополі.

Восьмирічні школи працюватимуть за новими навчальними плянами і програмами, які забезпечують учням знання з основ наук та підготовку їх до праці на виробництві. Особлива увага в плянах і програмах приділяється політехнічній підготовці та трудовому вихованню учнів.

Повідомлення далі говорить про збільшення кількості практичних зайняття в майстернях.

Випускники восьмирічки набудуть певні знання з технології матеріалів, електротехніки, основ сільського господарства, навчаться користуватися різними інструментами та сільськогосподарським інвентарем. Для дівчаток, починаючи з п'ятої класи, запроваджується як окрема дисципліна — домоводство. Стільки жаже повідомлення.

Це повідомлення показало, що не перший раз в Україні відкривають дослідні школи. 1 жовтня 1954 року в Україні відкрито 26 політехнізованих шкіл також в дослідному порядку і з них розвинулися політехнізовані школи для цілого Советського Союзу.

Політехнізація шкіл і шкільні реформи Хрущова, запропоновані на ХХ З'їзді КПСС в лютому 1956 року,

ПОЛЬСЬКИЙ ТУРИСТ

Коли польська еміграція здебільшого не покидає "моцарствових" мрій, то в Польщі, в загальному, імперська манія значно ослабла. На цю тему говорили нещодавно в Берліні кореспондент паризького "Українського слова" (ч. 887) і не-названий поляк. Поляк цей, людина з високою освітою, займає асплітичне становище, яке дає йому змо-

створили шкільну систему, яка заведенням "шкіл інтернатів" заводить повну дискримінацію робітничої і селянської молоді. Ця молодь вже не має можливості набувати вищу освіту, а мусить йти з "атестатом зрілості на виробництво". Одночасно заводиться загальне десятирічне навчання і атестат зрілості мають одержати всі.

Однак, молодь, що одержала атестат зрілості, все ще мріє про вищу освіту. Ця мрія викликає серед молоді глибоке нездовolenня, якого не можна усунути звичайними пропагандивними гаслами.

Восьмирічні школи мають усунути це нездовolenня, бо молодь, яка їх закінчує, не буде мати вже атестату зрілості і претенсій іти у високі школи.

21 бересня "Правда" помістила статтю Хрущова про шкільну реформу в ССР, яка пропонує заведення восьмирічного навчання. Таким способом можна буде включити мільйони людей у виробництво раніше. Вони зможуть продовжувати свою середньошкільну науку на вечірніх курсах і заочним способом. Так дискримінація робітничої і селянської молоді ще поглиблиться. Трудяща молодь вже цілком буде усунена, поза дрібними вийнятками, від нормальної вищої освіти.

Вищі школи стануть цілком монополем дітей комуністичної бюрократії, які виходитимуть з "шкіл-інтернатів". Сам Хрущов стверджує, що 60-70 відсотків студентів вищих шкіл є дітьми урядовців та інтелігенції, а діти робітників і селян є в меншості.

Нова реформа ще тільки зменшить число дітей трудящих у школах.

Слід при цьому зазначити, що Україна служить Хрущову як поле для його шкільних експериментів.

("Вільний Укр. Робітник")

ПРО УКРАЇНЦІВ

гу іздити по Польщі і часто бувати за кордоном.

Політичне становище — казав польський розмовник — примушує поляків змінити своє відношення до українців. Дехто з поляків бачить рятунок для Польщі передусім у співпраці з Україною. 80-мільйонний бльок трьох приязніх держав: України, Польщі і Білорусі може

бути реальною противагою РСОї. Тепер поляки дуже очоче ідуть в Україну, як туристи. При цьому цікарляться кожного ділянкою життя в Україні. Ясна річ, і з ССР приїжджають до Польщі численні делегації. Коли делегати — росіяни, то поляки вітають їх оплесками. Коли українці чи білоруси, оплески вдвіс бурхливіші. Полякам, які думають над своєю політичною долею, дуже залежить на тому, щоб Росія не "з'їла" українців і білорусів.

Поляк, що прибув до Берліна, говорив, що був у Польщі свідком розмови з советським майором. Поляки спітали його про національність, і він виразно заявив: українець. Тоді йому поставили питання: "Коли б вибухла війна, чи щиро боронили б українці ССР?" На це майор відповів: "Україна в останній війні викривалася доволі, як взагалі за останні 300 років, а не отримала нічого. Нам нема причин поспішати на оборону ССР."

Польський турист був і в Україні. Що він там бачив? Українці, — сказав він — стримуються в розмовах від відкритого висловлювання своїх поглядів. Вони щиро приймають поляків. Польська преса, що пише багато свободніше, як советська, мас в Україні багатьох читачів.

Русифікація в Україні не припинилася, вона тільки змінила свої форми. Але треба сказати, що є більші можливості для плекання українських цінностей, і це українці всілякими способами використовують.

Україна по-геройськи ставить спротив русифікації на всіх фронтах. Ледве чи можна сумніватися у зацікавленні поляків Україною. Вистачить згадати такий факт, абсолютно неможливий у Польщі Пілсудського: українську філологію у Варшавському університеті вивчає значне число студентів, а більшість їх — поляки.

"Українські Вісті" (Едмонтон)

УКРАЇНСЬКЕ ШКІЛЬНИЦТВО В РУМУНІЇ

У минулому шкільному році українські школи в Румунії відвідувало 9010 українських дітей. А ось у Росії, де с досить великих українських скупчення, такі школи взагалі не існують.

**ПОМЕР
ОЛЕКСАНДЕР КОПИЛЕНКО**

Як довідусмося зsov преси, 1-го грудня минулого року в Києві помер один з видатніших українських письменників Олександр Копиленко. Поховано його 3 грудня м. р.

Народився О. Копиленко 1900 р. на Харківщині. Перші його виступи в українському письменстві припадають на 20-ті роки і були поєднані з організацією Спілки селянських письменників "Плуг", на чолі якої стояв С. Пилипенко. З його більших творів можна згадати "Буйний хміль", "Народжується місто", "Визволення", але особливу популярність мали його твори із шкільного життя "Десятикласники" й "Дуже добре".

НЕМАЩО ПИСАТИ ПРО СУЧАСНІСТЬ

Це проблема, яка триває партійних держиморд в українській літературі, і з якої нема виходу. В своїй доповіді на партійних зборах письменників Києва (11 вересня) Л. Новиченко сказав: "Радянський народ чекає від письменників талановитих творів, які б іскраво відобразили сьогоднішній день, розповіли про героїку буднів нашого часу... Проте українські письменники написали покищо дуже мало хороших книг про сучасне життя. Не радують в цьому пляні її видавничі перспективи на майбутній рік."

Нудна, сіра, ожебрачена в духовому й матеріальному значенні московсько-більшовицька сучасність не одушевлює письменників до творчості, а від того, що вони продукують під наказ партії, відвертається з огидою читач, дарма, що Новиченко під вимоги клікі людських виродків підставляє "радянський народ."

БОЯТЬСЯ СТАТИ СОВЕТСЬКИМИ

У Польщі поширилася чутка, що московський уряд вимагає від свого сателіта "добровільного" уступлення частини східної території. Цю чутку спростували польські урядові чинники, однак селянство дуже налякане такою "приємною" вісткою, продас своє майно й шукає забуття в горілці. Мовляв, пий, брате, бо все одно станеш нужденним.

Спростовуючи чутку, польський уряд нападає на спекулянтів, обвинувачуючи їх у ширенні брехливих поголосок, з метою примусити селян продавати по низькій ціні землю й худобу.

У наслідок, як зазначено було в

польській радіопередачі, "оця абсурдна чутка наробыла стільки шкоди, як шквал, що пронісся над спокійною землею."

З ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ ПРЯШІВ. ШИНІ

Як повідомляє варшавське "Наше Слово", на Пряшівщині є тепер 200 українських початкових шкіл, 40 восьмирічних середніх, 7 однадцятирічних середніх, 1 будівельний технікум, 1 медичний, 1 сільськогосподарський та 1 економічний. Діє також 1 музична школа.

У педагогічному інституті є кафедра української мови й літератури. Від 1946 року працює театр. У 1956 р. організовано українську філію спілки письменників. До грудня 1957 року пряшівське видавництво видало 140 українських книжок.

МАЮТЬ ЗДЕРТИ ОСТАННЮ ШКУРУ

На трунневому пленумі ЦК КПСХрущов "рекомендував" робітникам радгоспів і колгоспникам продати державі своїх корів, а також присадибні наділі землі. Ми добре знаємо, який зміст криє в собі начебто невинне слово "рекомендувати". Після цього, очевидно, почнеметься "добровільний" продаж, а в наслідок нещасні советські пролетарі позбудуться останнього, що вони мали.

ВІДГУКИ НА "МУЗУ В НЕВОЛІ"

Словенський журнал "Младіна", що виходить у Трієсті, вмістив у ч. 4 за 1958 рік дуже прихильну рецензію на книжку Яра Славутича в англійській мові "Муз в неволі". Рецензент дає такий висновок: "Своєю книгою п. Славутич поставив гарний пам'ятник розстріляним поетам, а для американських читачів відкрив вікно у багату культурну спадщину свого народу".

ЦІННІ ЗНАХІДКИ

Відомий український фільмовий режисер Євген Деслав, маючи дозвіл на ознайомлення з Монахським державним архівом, знайшов там незнані досі матеріали про дипломатичні стосунки між Мальтійським Орденом і гетьманом Кирилом Розумовським, про старшин Мазепи, які служили на кораблях Середземноморської флоти, про контакт Андрія Розумовського з адміралом Нелсоном у Неаполі, у справі від-

новлення гетьманату в Україні. Крім того, у згаданому архіві Деслав знайшов багато цікавих матеріалів про творчість досі невідомих українських музик кінця 18 і початку 19 століття.

Марія ПАСТРИК

У КРАМНИЦІ

(Російська гвічливість, зашкіцювана з натури)

— Здравствуй, касатик!

— Чаво надоть, гражданка?

— Да слыхала, тольку видали в 12 часов, штолъ?

— С ума спятила на старостях, аль считать часов не научилась? А ну-ка повороти глазами, стрелка вон-ка до восьми уж доползает, специально твою персону дожидаться будем?

— Да я так, спросить то уж больно нельзя, штолъ?

— Совестю совсем потеряла, а яшо в Савецком Саюзе проживаешь?

— Уж не серчай радимый, может быть с пол-фунтика где наковыряш? Авдотья вон моя старшая совсем глистиами заболела, умирать как видиш призадумалась. Пажалей, саколик.

— Да ты белены абелась? Аль русскаво языка не панимаеш? Гаварю, што нетути. С собственного желудка витряхивать штолъ прикажеш?

— Батюшки мои, да с голъохонькими руками и рожу-то домой не показывай! Рябятишки оратъ пачнуть, тятька на смерть забодает.

— Глухая тятеря, да гаварю, што нетути вот лошадинную упряж да кальясную мазь — хош бяри

— Еольно умен; своей Акульке предложи, чай она у тебя совсем на клячу-то похожа.

— Атваливай, старая мегера, а то и лапти не собереш. Как позову Акульку, сразу в патлы полезет. Часо пристала как баний лист, картульяно язіка чаволь не панимаеш? Бярягись бабье атродие не по appetitu государственный товар? Сейчас мляцию позову. Хош Славаки атведать? Так мы савдовольствием памагем.

— Правались ты акаянныій, сам туда паганай, нелегкая бы тебе подрала.

— Вот, вот, так лучше, закрываі дверя пока не поздно.

РІДКА ІСТОРИЧНА КНИГА

В одного французького букініста письменник Леонід Полтава знайшов "Історію Туреччини", написану англійським амбасадором у половині 17-го сторіччя. В тій книзі є багато цікавих даних про українських козаків, про їх бойові випробування на турецькі землі.

ВЕРТАЄТЬСЯ ДО ПОЛЩІ

Марек Гласко, польський письменник, який минулого жовтня втік на Захід, заявив у Берліні, що за кілька тижнів він повернеться до Польщі. Тепер він іде до Ізраїля, щоб відвідати там своїх знайомих.

На запит журналістів, чому він вирішив повернутися до Польщі, 26-літній автор, близький плачу, сильно схильзований, заявив: "Тут усе дуже складне".

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

В. К. Бруклін. — Ваш матеріал підходить тільки для фахового наукового журналу. Побоюємося, що серед читачів "МУ" гебагато фахівців з ділянки нейтральної теорії.

В. П., Клівленд. — З надісланого кольорового фото неможливо виготовити кіші. Тому поміщаємо тільки фото колядників.

Л. П., Ошава. — На жаль, ваше оповідання вимагає ще літературного опрацювання.

Філія ОДУМ-у в Монреалі має на продаж нові грамофонні пластинки з 4-ма піснями: 1. "Марш молоді", 2. "Нашо мені чорні брови", 3. "Вір'ю я", 4. "Мій батько був мандрівником".

Ціна з пошт. пересилкою (4 пісні) — \$2.50. Спішіть замовити — магазин обмежений. Замовлення разом з належністю просимо надсилати на адресу:

Ukrainian Democratic Youth Association, 6735 43 Ave. Rosemount, Montreal, P. Q. Canada.

ВИЙШЛИ З ДРУКУ

НОВІ КНИЖКИ ЯР СЛАВУТИЧА:

- Іван Франко і Росія — — 0.50
- Джон Кітс, Вибрані поезії 0.50
(вступна стаття і переклади)

Замовлення з належністю надсилайте на адресу:

Slavic Library
687 Lyndon Street
Monterey, California, USA.

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ" ЖЕРТВУВАЛИ:

- Л. Худяк — Дітройт — — \$5.00
- I. Світ — Нью-Йорк — — \$1.00
- З. Подубинська — Маямі \$1.00
- М. Барабаш — Чікаго — — \$2.00
- П. Гурський — Філадельфія \$5.00
- А. Краснів — Бронкс — — \$1.00
- Д-р А. Рачок — Ньюарк \$1.00
- М. Могила — Нью Брансвік \$5.00
- Г. Шкурко — Содбuri — — \$1.00
- О. Чорнобицька, Австралія \$2.00
- К. Бризгун — Торонто — — \$2.50
- П. Головаченко — Пасейк \$1.00
- П. Коновал — Чікаго — — \$3.00
- О. Шпірук — Нью-Йорк — — \$2.00
- Філія ОДУМ-у в м. Трентон \$10.00
- М. Матула — Мейпелвуд \$2.00
- М. Мандибур — Філад. — — \$2.00
- В. Лімонченко — Дітройт \$1.00
- Т. Гавришків — Вінніпег — — \$2.00
- Н. Филипова — Філадельфія \$2.00
- Філія Юн. ОДУМ-у в Філ. \$10.00

- Василь Бондар — — — \$2.00
- Іван Турга — — — \$1.00
- Петро Трепет — — — \$1.00
- Ф. Федоренко — — — \$1.00
- М. Петрушка — — — \$1.00

Разом \$33.00

Усім жертвовавцям, колядникам та організаторам коляди висловлюємо сердечну подяку Редакція та Адміністрація "Молодої України".

В АДМІНІСТРАЦІЇ "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ" МОЖНА НАБУТИ ТАКІ КНИЖКИ:

- В. Бендер — "Марш молодості", повість про другу світову війну, 2 томи, 323 стор., ціна \$1.60 за два томи.
  - І. Лобода — "Вони прийшли знову", роман з фінляндсько-большевицької війни, 133 стор., ціна \$1.25.
  - О. Кобилянська, "В неділю рано зілля копала", оповідання, 222 стор., у твердій оправі, ціна \$1.50.
  - П. Карпенко-Криниця — "Поеми", 46 стор., ціна \$0.75.
  - І. Качуровський — "В далекій гавані", поезії, 87 стор., ціна \$1.00.
  - "Свірид Ломачка в Канаді", фейлетони, 102 стор., ціна \$0.75.
  - В. І. Гришко — "Україна сьогодні і мі", 108 стор., ціна \$0.75.
  - М. Шлемкевич — "Загублена українська людина", 160 стор., ціна \$1.75.
  - М. Шлемкевич — "Українська синтеза чи українська громадянська війна", 63 стор., ціна \$0.75.
  - Д-р С. Іваницький — "Переяславський договір з 1654 року", 134 стор., ціна \$1.20.
  - Я. Кут'яко — "Темна сторона місяця" — історія поліційної провокації Романа Барановського в українському підпіллі, 48 стор., ціна \$0.40.
  - М. Зореславич — "Український робітничий люд у боротьбі за національну державу", 44 стор., ціна \$0.40.
  - Н. Григорій — "Соціалізм та національна справа", 39 стор. ціна \$0.25.
  - Портрети Симона Петлюри — розмір 6½ x 9, колір біло-чорний, ціна \$0.25.
- Замовлення просимо слати на адресу "Молодої України". На замовлення книжок просимо долучувати 25 центів на пересилку. Кількість книжок обмежена, тому просимо поспішати з замовленням.
- Адміністрація "МУ"

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

- Г. Гордієнко — Філадельфія — 1
- Д. Завертайло — Чікаго — 2
- Ю. Нагорний — Ньюарк — 1
- Б. Кулій — Нью-Йорк — 2
- М. Шаблій — Чікаго — 3
- А. Бойко — Нью-Йорк — 1
- І. Лукаш — Чікаго — — 1
- І. Гарбуз — Монреал — 2
- Філія ОДУМ-у в м. Монреал 3
- В. Канарейська — Монреал 1
- В. Трускало — Сіракюз — 1
- Б. О. — Торонто — — 1
- П. Гурський — Філадельфія 6

Усім жертвовавцям і особам, що спричинилися до приєднання нових передплатників, висловлюємо сердечну подяку Редакція та Адміністрація "Молодої України".

З КОЛЯДИ НА "МОЛОДУ УКРАЇНУ"

- Філія ОДУМ-у, Монреал \$26.50
- Філія ОДУМ-у, Клівленд \$50.00
- Філія ОДУМ-у, Вінніпег — \$17.00

НЕ ЗАБУВАЮТЬ ПРО СВІЙ ЖУРНАЛ!

Члени філії ОДУМ-у в Дітройт не забувають про свій журнал і під час Різдвяних свят пішли з колядою на пресфонд "Молодої України". Жертвовавцями були:

- Галина Колосюк — — \$5.00
- Люба Худяк — — — \$5.00
- Петро Пальчик — — — \$5.00
- Анатолій Ящук — — — \$3.00
- В. Цимбал — — — — \$3.00
- Данило Міршук — — — \$2.00
- Ол. Скоп — — — — \$2.00
- В. Лімонченко — — — — \$2.00